

GESTALTNINGSPROGRAM

Dp 5763 Järnvägen 1:5

Samrådshandling

2025-12-04

Järnvägsspårens välvda riktningar inom spårområdet.

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
----------	---

INLEDNING	4
-----------	---

BEFINTLIGA VÄRDEN	5
HISTORIEN OCH DESS LANDSKAP	6
ARKITEKTUREN OCH MATERIALITETEN	8
VEGETATIONEN	10
ANVÄNDNINGEN	12
OMGIVNINGEN	14

KVARTERSMARK	16
--------------	----

ÖVERGRIPANDE GESTALTNINGSIDÈ	17
------------------------------	----

BEBYGGELSEOMRÅDEN	29
KULTURMILJÖRUMMET	30
INRAMNINGEN	36
YTTEROMRÅDENA	39
Väster om vagnhallen	41
Möte med Kirseberg	43

ALLMÄN PLATS	45
--------------	----

ÖVERGRIPANDE GESTALTNINGSIDÈ	46
------------------------------	----

PLATSER, PARKER OCH STRÅK	56
DEN CENTRALA PARKEN	57
NATURSTRÅKET	66
AKTIVITETSPARKEN	70
TRIANGELPARKEN	73
TORG OCH PLATSBILDNINGAR	76
GATURUM	79
DAGVATTEN OCH SKYFALL	82

AVSLUTNING	84
------------	----

BAKGRUND OCH MEDVERKANDE	85
--------------------------	----

INLEDNING

Detta gestaltningsprogram är framtaget som ett stöd för fortsatt planering och projektering av Järnvägsverkstäderna i Malmö. Syftet är att ge vägledning för hur den nya bebyggelsen och de nya allmänna ytorna ska utformas i relation till platsens unika historia, befintliga kvaliteter och framtida funktion. Gestaltningsprogrammet tar avstamp i platsens säregna identitet och redovisar strategier för att bibehålla och säkerhetsställa en genomgående hög arkitektonisk kvalitet inom området, från det kulturhistoriska kärnområdet till de mer vardagsnära och lekfulla bostadskvarteren.

Järnvägsverkstäderna är en plats med stark karaktär, präglad av den ursprungliga järnvägsanläggningens uppbyggnad, dess röda tegelarkitektur och anläggningar, den spontana växtligheten och det nya liv som fått inta området på senare år. Samtidigt är det en plats i förändring, där nya tillägg och bostadskvarter ska möta det befintliga och där vardagsliv och kulturarv ska samsas i en ny helhet. I gestaltningsprogrammet formuleras både ramar för hur kulturmiljön och befintliga byggnader ska tas tillvara och utvecklas men också hur ny arkitektur och landskapsgestaltning kan bidra till att förstärka platsens identitet, tillföra nya unika kvaliteter och skapa en levande, hållbar och samtida stadsdel.

Ångcentralen i områdets centrala del. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

BEFINTLIGA VÄRDEN

I gestaltningen av området ska utgångspunkt tas i områdets befintliga karaktärsdrag och kvaliteter, i syfte att värna, förädla och samspela med dessa. Nedan sammanfattas de karaktärsdrag som kan sägas utgöra kärnan i Järnvägsverkstädernas karaktär och identitet idag samt hur den kommande utvecklingen ska förhålla sig till dessa värden.

Vy längs med traversstråket. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

HISTORIEN OCH DESS LANDSKAP

Järnvägsarvet, det spårbara och läsbara

Järnvägsverkstäderna är ursprungligen uppfört som verkstad för SJ. Lok, vagnar och vagndelar fördes ifrån kontinentalbanan in i de olika verkstadsbyggnaderna inom området där reparationer genomfördes och sedan tillbaka ut på banvallen igen. Det gav en logik kring områdets uppbyggnad som fortsatt i hög grad är läsbar på platsen och som ger besökaren en förståelse för områdets ursprungliga funktion. Järnvägsspåren leder ifrån kontinentalbanan i ett bågformat knippe in över spårområdet och vidare in på verkstadsområdet. Rälsen leder bort mot och längs med den långa traversen, till lagerbyggnadernas lastkajer eller in i verkstadsbyggnaderna genom de många stora portarna. Området är på många sätt lämnat relativt orört, och kvar finns förutom järnvägsspåren och verkstadsbyggnaderna även flera av de gamla tekniska installationerna ifrån den ursprungliga anläggningen. Strukturerna och rumsligheterna är storskaliga och anpassade efter järnvägens geometrier och de tillsammans med rälsen, verkstadsbyggnaderna och de tekniska installationerna bidrar till förståelsen av platsen. Den tydliga läsbarheten av områdets ursprungliga funktion, de bevarade sammanhangen och rumsligheterna gör området till något unikt.

Järnvägsspåren på väg in i Vagnverkstaden. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Karaktärsdrag:

- Järnvägsspåren och dess geometri som strukturerat och format området
- Järnvägsspårens relation till verkstadsbyggnaderna
- Det ortogonala verkstadsgridet
- Spårområdets vidsträckta, öppna landskap och välvda riktningar
- Det ursprungliga parkrummet som omgärdas av de horisontella tegelbyggnaderna
- Den östvästliga axeln utmed traversen
- Den nordsydliga axeln med den ursprungliga entrén
- Banvallens och Simrishamnsbanans välvda inramning av området
- Maskiner, tekniska installationer och byggnadsdetaljer

Utgångspunkt i det vidare arbetet:

- Bevara utvalda järnvägsspår och deras relation med verkstadsbyggnaderna
- Bibehålla och framhäva de välvda formspråket genom att låta bebyggelsens fasadliv följa banvallen och de bevarade spårens form
- Bevara den norra delen av parken öppen för att bibehålla den visuella relationen mellan de befintliga byggnaderna
- Bevara och förstärka de långa siktlinjerna och ursprungliga rörelsestråken såsom traversstråket, det nordsydliga stråket och det södra spåret
- Bevara tekniska installationer och byggnadsdetaljer så långt det är möjligt på deras ursprungliga platser

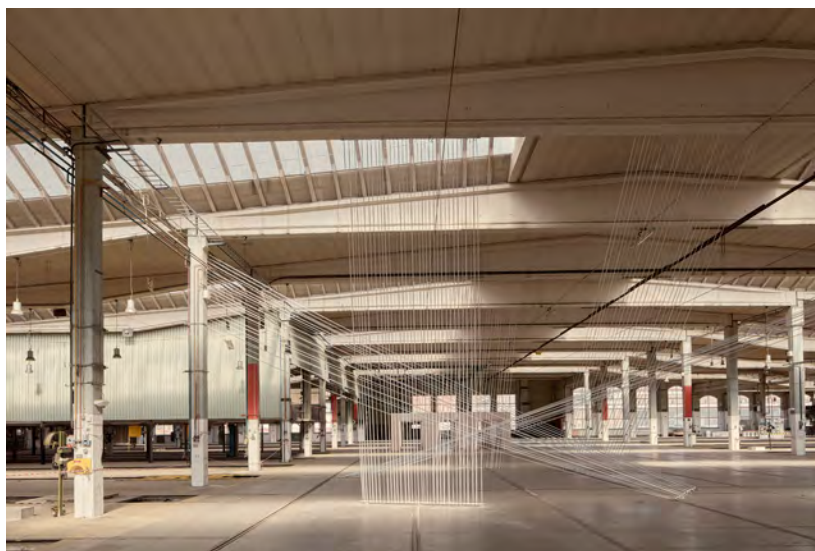
ARKITEKTUREN OCH MATERIALITETEN

Det robusta men samtidigt omsorgsfullt gestaltade

De centrala och ursprungliga byggnaderna inom Järnvägsverkstäderna har ett tydligt släktskap. De är utförda i rött tegel, med rundbågiga portar och fönster, skulpturala takformer med lanterniner och svart takpapp och håller en genomgående hög arkitektonisk kvalitet. Omsorg om detaljer i murverket, strävpelare, valvbågar och konststen vittnar om en hantverksskicklighet och genomarbetad tegelarkitektur som lagt grunden för en gestaltning som hållit över tid och som hjälper med att bryta ner den stora skalan. Storleken och formen på byggnaderna spänner vitt ifrån vagnhallens stora, horisontella volym till det lilla gasverket. Bebyggelsen har genom sitt likartade utförande ett tydligt släktskap som förenar och binder samman dem och skapar ett tydligt sammanhang. De stora byggnadernas inre volymerna är häpnadsväckande och unika med hög och generös takhöjd och rum som spänner ifrån fasad till fasad. De stora ljusinsläppen genom lanterniner i taket, de bågformade fönsterna och vagnportarna i fasaderna, skapar ett både visuellt och faktiskt samspel mellan inne och ute och på tvärs av byggnaderna. De sentida tilläggen är relativt få, men berättar om senare tiders kompromisslösa förhållningssätt till det befintliga där funktion fått gå först. Ur samma kompromisslösa förhållningssätt härrör exempelvis också de stora asfaltytorna, makadamytorna, lastkajer, skärmtak samt de enkla lagerbyggnader som finns eller till nyligen funnits spridda över området.

Den röda tegelarkitekturen med rundbågiga portar.
Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Vagnverkstadens spektakulära inre rum. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Karaktärsdrag:

- Byggnadernas volymer inklusive utbyggnader
- Den röda tegelarkitekturen i form av en genomarbetad och robust tegelarkitektur med stor omsorg om detaljer som sammanhållande komponent i området
- Fasadkompositionerna i form av repetitiva och långa fasader med rundbågiga fönster och portiker
- Valvbågar och strävpelare i tegel
- De flacka, facetterade taken
- Takmaterial av svart papptak och rött enkupigt taktegel
- Ljusinsläpp i form av taklanterniner, stora rundbågiga fönster i gjutjärn och bevarade ursprungliga träfönster
- Detaljer i konststen såsom bland annat socklar, solbänkar och stormkonstruktioner i betong bearbetad som natursten
- Konstruktioner i form av synliga takstolar i trä och betong
- Byggnadernas invändiga volymer med generösa takhöjder, långa siktlinjer, rika ljusinsläpp och rum som spänner ifrån fasad till fasad
- Senare tillägg och komplement såsom bland annat skärmtak, ramper, lastbryggor, tekniska installationer
- Mindre och enklare lagerbyggnader i plåt

Utgångspunkt i det vidare arbetet:

- Bevara byggnaderna, deras ursprungliga volymer och värdebärande byggnadsdelar
- Bevara och värna byggnadernas inre volymer och genomgående planlösningar vid ombyggnation
- Bevara och bibehåll den råa och industriella karaktären genom att renovera och förändra så lite som möjligt, "less is more"

VEGETATIONEN

Det vildvuxna och spontana

Järnvägsverkstädernas vegetation präglas fortfarande idag i hög grad av den grund som verkstadsverksamheten lade. I stora delar av området har en spontan, ruderat vegetation etablerats och tagit en mer eller mindre förvildad form under årens lopp. Inom spårområdet där verksamheten pågått intensivt har denna vegetation hållits hårt tuktad och här ses idag en hedlik, örtrik vegetation i en karakteristisk färgskala. I den södra delen av området har vegetationen tillåtits växa mer fritt och här återfinns ett landskap i ett senare successionsstadium. Vegetation är skogslik och snårig med träd av pionjärarter såsom björk, poppel och oxel och med en rik undervegetation av hagtorn, björnbär och klematis och liknande. Även här i de centrala delarna har den ruderata vegetationen letat sig in i takt med att skötseln förändrats. Det går dock fortfarande att urskilja rester av den ursprungliga parkanläggningen, såsom syrenhäcker och fruktträd, framför allt i de centrala öppna delarna mellan de befintliga byggnaderna. I den norra delen av området finns även ett mindre koloniområde, också det en rest av den ursprungliga anläggningen. Sedan den ursprungliga verksamheten lades ner har inriktningen för skötseln av området ändrats. Spårområdet sköts inte längre lika intensivt och successionen har inletts även här. Den centrala grönytan mellan byggnaderna har anpassats för de verksamheter som finns inom området idag och försetts med bland annat odlingar i pallkragar och en uteservering. Sammantaget är dock känslan att naturen långsamt tillåtits inta området, vilket ger det en speciell och säregen karaktär.

Den ruderata vegetationen har intagit järnvägsspår och efterlämnade ytor inom traversstråket.

Karaktärsdrag:

- Förvildandet av den ursprungliga anläggningen
- Den spontana föränderliga vegetationen i kontrast till den robusta tegelarkitekturen
- Spontan vegetationen i olika successionsstadier
- Spårområdets öppna hedlandskap
- Den detaljrika, färgstarka, örtrika och ruderala vegetationen
- Den spontana, vildvuxna, skogliga vegetationen
- Pionjärarter såsom björk, poppel, oxel, björnbär med flera
- Vårdträd med stor krona
- Rester av en svunnen parkanläggning
- Odlingslotter

Utgångspunkt i det vidare arbetet:

- Bibehåll och arbeta vidare med det förvildade uttrycket
- Återetablera den ruderala vegetationen inom området
- Återetablera ett naturligt successionslandskap, där alla stadier ska finnas representerade inom området.
- Bevara områdets stora träd och låt dem få en central roll i stadsrummen
- Återskapa möjlighet till odling

ANVÄNDNINGEN

Det återintagna, oavsiktligt tillåtande och temporära

Järnvägsverkstäderna var under perioden då SJs verksamhet pågick fortfarande stängt för utomstående. Succesivt sedan den ursprungliga verksamheten la ner har nya verksamheter tillåtit flytta in på området och i de gamla byggnaderna, och området har öppnats upp för allmänhet och besökare. Platsen har ianspråktagits både av temporära inslag men också av verksamheter som på sikt skulle kunna finnas kvar. Områdets generösa, oprogrammerade, robusta och därigenom tillåtande ytor har skapat en grogrund för kreativitet och medskapande som tillåtit sätta sin prägel på området. Nya utemiljöer har anlagts och befintliga byggnaderna har inretts för att husera det nya livet. I vissa delar står byggnaderna nästan orörda och nyttjas tillfälligt vid speciella tillställningar, medan det i andra delar har genomförts lite större investeringar för att möjliggöra en mer kontinuerlig verksamhet. Det samlade intrycket är en ny epok där begränsade investeringar, gör-det-själv-anda, kreativitet, lekfullhet och ägandeskap präglar den miljö som vuxit fram. Det här nya lagret präglar i hög grad Järnvägsverkstädernas karaktär idag.

Järnvägsverkstädernas robusta och tillåtande karaktär har skapat grogrund för flertalet kreativa verksamheter. Foto: Jernhusen

Cirkushotellet under uppbyggnad. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Karaktärsdrag:

- Tillåtande, oprogrammerade och generösa byggnader och utomhusarealer
- Små och personliga verksamheter som tillåtit sätta sin prägel
- Låga investeringar och små ingrepp
- Icke tillrättalagda och kreativa uttryck
- Känslan av återintagande och ianspråktagande

Utgångspunkt i det vidare arbetet:

- Fortsätt med ett program av temporära, experimentella användningar och prototyper
- Lämna utrymme för "bottom up"- eller "do it yourself"-initiativ till låg kostnad inom området
- Låt verksamheter och brukare sätta sin egen prägel på arkitekturen och de öppna rummen
- Bibehåll generösa, flexibla och tillåtande rum och lokaler

OMGIVNINGEN

Det brokiga och intima

Norr om Järnvägsverkstäderna breder Kirsebergsskogen ut sig. Kirseberg låg länge avskilt ifrån resten av Malmö genom järnvägen och den upphöjda topografin och uppfattas än idag i hög grad som en egen del, en by i staden, med en egen karaktär. Här samsas flerbostadshus med små gathus och verksamhetsbyggnader ifrån olika epokar. Bebyggelsen har vuxit fram succesivt, byggnad efter byggnad, tillsynes utan överordnade eller styrande ideal och med relativt små medel. Detta bidrar till områdets variationsrika och brokiga och icke tillrättalagda uttryck. Gentrifieringen har gått långsamt, och många av de verksamheterna som finns här har lokal förankring. I området finns också en stark gemenskap mellan de boende och känsla av tillhörighet till platsen. Söder, öster och även tidigare väster om området breder sig stora odlings- och koloniområden ut sig. De har en lång historia på platsen och har funnits i olika form och utbredning genom årtionden.

Flerbostadshus ifrån olika epokar samsas utmed Vattenverksvägen. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Sidogata till Vattenverksvägen i centrala Kirseberg. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Karaktärsdrag:

- Återhållen skala med varierade men låga våningsantal, små fastigheter, varierade fasadlängder, smala gaturum med inslag av högre byggnader och verksamheter
- Enbostadshus, flerbostadshus och verksamhetsbyggnader blandat
- Variation av byggnadsstilar och bebyggelse ifrån olika epokar
- Det opolerade, enkla och tillåtande uttrycket där avsaknad av ramar, icke pedantiskt förhållningssätt och det personliga uttrycket bidrar till en varierad och tillåtande miljö
- Intima gatumiljöer där begränsad förgårdsmark, låg fönstersättning, egna entréer mot gatan och personliga attiraljer bidrar till en intim miljö
- Kirsebergsandan där samhörigheten, engagemang och tillhörighet till platsen präglar området
- Det avskilda läget som topografin och de befintliga barriärerna mot övriga staden skapar
- Lokalt förankrade verksamheter präglad av långsam gentrifiering och avsaknad av kedjor
- Odlingslotter och koloniområden

Utgångspunkt i det vidare arbetet:

- Inspireras av Kirsebergstadens varierade karaktär och intima skala
- Anpassa den nya bebyggelsen till omgivningarna för att främja känslan av en sammanhängande stadsväv
- Säkerställ en blandning av bostadstyper och främja marknära boende med egna entréer ifrån gaturummet
- Främja sammanhörighet mellan boende, lokal anknytning och känsla av ägarskap genom att erbjuda lokala mötesplatser och påverkansmöjligheter
- Låt boende att sätta sin egen prägel på arkitekturen, bostadsgårdarna och gaturummen
- Möjliggör och främja småskaliga och lokala verksamheter
- Möjliggör för odling

KVARTERSMARK

ÖVERGRIPANDE GESTALTNINGSIDÈ

Med utgångspunkt i det befintliga

I gestaltningen av den tillkommande bebyggelsen ska utgångspunkt tas i områdets befintliga karaktärsdrag och kvaliteter, i syfte att bevara, lyfta fram och samspela med dessa. Gestaltningen behöver motiveras i relation till de befintliga värdena, och gestaltningsdrag som står i konflikt med dessa ska undvikas. I anslutning till de historiska miljöerna ska särskild hänsyn tas. Gestaltningen ska rama in och förstärka de historiska miljöerna och deras arkitektoniska och rumsliga kvaliteter. Exempelvis ska fasadlivet följa järnvägsspårens välvda form, eventuella släpp mellan byggnader placeras med omsorg, balkonger vara väl integrerade och material och kulör väljas i syfte att samspela med och framhäva den befintliga tegelarkitekturen. Fasadliv som inte följer stadsrummets geometri samt störande förändringar i fasadliv, takfot, fasadfärg och fasadutformning som vetter mot och ramar in de kulturhistoriska miljöerna ska undvikas.

Vagnverkstaden sett ifrån traversstråket. Foto Jernhusen

Dualitet mellan det tillrättalagda och det tillåtande

Gestaltningen av den tillkommande bebyggelsen inom området ska inspireras av dualiteten mellan den ursprungliga, tillrättalagda anläggningen och det tillåtande och personliga uttrycket som både befintliga Kirseberg och den nya epoken i området representerar. En övergång bör kunna avläsas, från en mer enhetlig, publik och tillrättalagd gestaltning i ramen och de centrala delarna av området till en friare, intimare och personligare karaktär i ytterområdena. Arkitektur som inte tillåter boende och verksamheter att komma till uttryck ska undvikas.

Tidlös, generell och generös arkitektur

Gestaltningen av den nya bebyggelsen ska inspireras av den befintliga arkitekturens generella och generösa uttryck med stora fönsteröppningar och generösa takhöjder. Den nya bebyggelsen ska kunna upplevas som varande i gränslandet mellan verksamhets- och bostadsarkitektur. Fönstersättningar, entréutformningar, materialval ska spegla detta och traditionella bostadsmarkörer såsom exempelvis balkonger ska användas måttfullt och vara väl integrerade i byggnadens överordnade arkitektur och gestaltning. Låga våningshöjder, små fönsteröppningar och fönsteröppningar styrda av specifika interiöra funktioner ska undvikas.

Samspel mellan det beständiga och det flyktiga

Gestaltningen ska också inspireras av det befintliga samspelet mellan den beständiga tegelarkitekturen och det mer flyktiga såsom den tillfälliga användningens tillägg i området eller den spontana, föränderliga vegetationen. Detta kan exempelvis uttryckas genom robusta ramar som möter ett mer föränderligt innehåll eller ett samspel mellan tunga och lätta volymer. Gestaltning som saknar en underliggande logik, ordning eller stringens i arkitekturen ska undvikas. "Lättare" tillägg får gärna komplettera men ska inte undergräva uttrycket av de beständiga delarna.

Den robusta arkitekturen huserar ett föränderligt innehåll. Vagnverkstaden inifrån och utifrån under ett pågående event. Foto: Jernhusen

Samspelet mellan den robusta tegelarkitekturen och den flyktiga vegetation präglar området karaktär. Foto: Jernhusen

Den befintliga bebyggelsen representerar en omsorgsfullt gestaltad tegelarkitektur med mönstermurningar, valvbågar, strävpelare och detaljer i konststen. Foto: Jernhusen

Omsorg om detaljer och en hantverksskicklighet

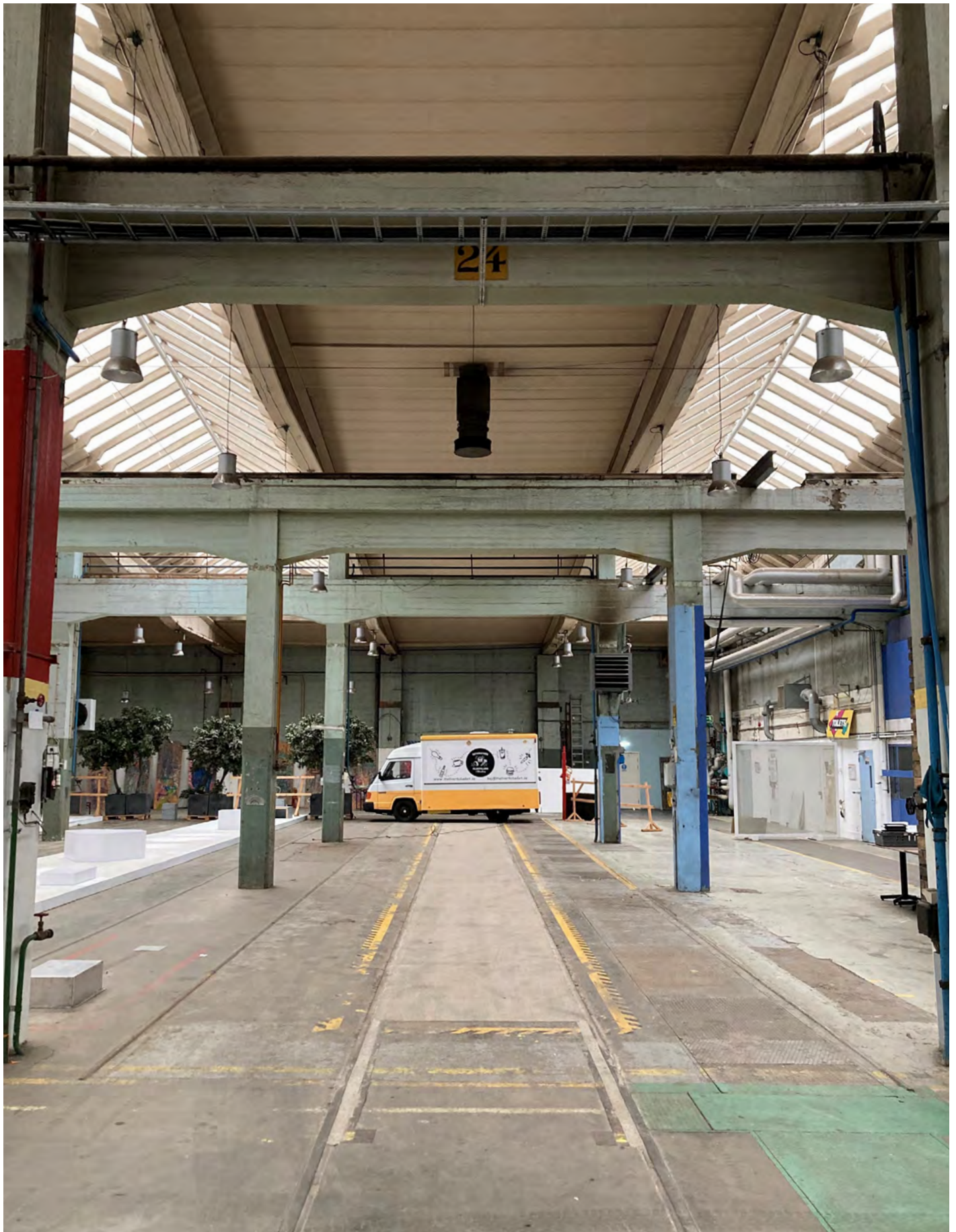
Den befintliga bebyggelsen inom området håller hög arkitektonisk kvalitet och är utförd med ett stort hantverksskunnande och omsorg om detaljer. Den tillkommande bebyggelsen ska spegla detta och en omsorg ska läggas vid utförande, materialval, byggnadsdetaljer och samspelet med den befintliga miljön, i syfte att bevara eller stärka områdets samlade arkitektoniska kvalitet. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt tillägg och förändringar inom den historiska kärnan.

Material och färgsättning med utgångspunkt i det befintliga

Materialvalen ska göras med omsorg, med fokus på hållbara material som åldras väl och förmedlar ett ärligt och robust uttryck, i linje med områdets befintliga materialpalett. Fokus bör vara på återbruk och materialpaletten ska vara konsekvent med när och hur den industriella anläggningen byggts ut successivt. Likaså bör färgsättningen ta sin utgångspunkt i områdets befintliga kulörpalett. Vagnverkstadens interiöra färgpalett är karakteristisk med sina ljusa dova toner i cremefärgat, grå betong, mintgrön i kombination med mindre detaljer och inslag i signalfärger såsom rött, orange, gult och blått. Medan den yttre färgpaletten präglas av det röda teglet, gråa konststenen, bruna detaljer, svart takpapp, röda tegelpannor och tillägg trä och plåt i falurött och gråvitt. Särskilt i mötet mellan ny och befintlig bebyggelse ska färg- och materialvalen göras med stor omsorg, så att tegelarkitekturen framhävs och ett harmoniskt samspel uppstår mellan gammalt och nytt. Konstgjorda material som inte får en naturlig patina eller åldras med värdighet, såsom exempelvis komposit- eller fibercementskivor, pulverlackerad plåt och glasfasader ska undvikas. Likaså bör färgsättning som starkt kontrasterar till den befintliga arkitekturen, såsom fasader i helt vitt, svart eller andra mycket färgstarka kulörer undvikas. Likaså bör fasadmaterial och kulörer som i för hög grad riskerar att smälta samman med det befintliga undvikas.

Områdets exteriöra färg- och materialpalett domineras av det röda teglet med grå konststen, svart takpapp och bruna snickerier och portar. Inslag av senare tillägg i plåt och trä i falurött, brunt och gråvitt kompletterar grundutförandet tillsammans med funktionella signalfärger såsom bland annat gult. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Vagnverkstadens interiöra färg- och materialpalett med dova toner i cremefärgat, grågrönt och rå betong i kombination med funktionella signalfärger i bland annat gult, blått och rött.

Vagnverkstadens blågröna målade betong och lampor i oranget. Foto: Jernhusen

Varierat men sammanhållet taklandskap

Taklandskapet ska vara sammanhållet, självfullt och väl integrerat i bebyggelsens överordnade arkitektur och gestaltning. Det ska harmoniera med områdets befintliga flacka, facetterade och skulpturala takformer som präglas av mötena mellan de många flacka takfallen samt inspireras av Kirsebergs varierade taklandskap. Takform, takmaterial, takvåningar och eventuella frontespiser och takkupor ska vara väl integrerade och en del av byggnadens samlade uttryck. I utkanten av området tillåts och uppmuntras en större variation, medan det i bebyggelsen inom och närmast kulturmiljörummet råder särskilda förhållningssätt i syfte att taklandskapet ska harmoniera med den befintliga miljön.

Den nya bebyggelsens tak ska inspireras av och harmoniera med områdets befintliga flacka, facetterade och skulpturala takformer.
Foto: Jernhusen

Rika bottenvåningar och varierande förgårdsmark

Bottenvåningen och den anslutande förgårdsmarken ska gestaltas som byggnadens framsida, med tydliga entréer och en naturlig övergång mellan det privata och det offentliga rummet. Förgårdsmarken ska ansluta i nivå med gatan, utan upphöjningar, murar eller andra avgränsande strukturer. Bredden på förgårdsmarken tillåts variera mellan 1–4 meter, för att skapa variation och möjliggöra anpassning efter behov. Hög entrétäthet ska eftersträvas för att bidra till ett intimt och levande gaturum. Längs områdets mer publika stråk och platser ska särskild hänsyn tas till utformningen på angränsande allmänna platsen. Här ges förgårdsmarken och bottenvåningen en mer publik karaktär, med trapphusentréer, gemensamma entrétor, lokaler, och utrymme för exempelvis uteserveringar. Förgårdsmarken ska i dessa lägen underordna sig det offentliga rummet, eller gestaltas som en integrerad del av det, exempelvis genom val av material och växtlighet, för att förstärka upplevelsen av att gaturummet sträcker sig från fasad till fasad. Invid den befintliga bebyggelsen ska särskild hänsyn tas till befintliga järnvägsspår som leder in genom byggnadernas portar så att det sambandet kan bevaras. Utmed de mindre lokalgatorna förses bottenvåningar och förgårdsmark med fördel med egna entréer och gröna förträdgårdar likt kvarteren norr om Järnvägsverkstäderna. Detta skapar förutsättningar för marknära boende och bidrar till ett grönt, småskaligt, personligt och intimt gaturum. Uteplatser till enskilda bostäder mot gatusidan medges endast i särskilt utvalda lägen och ska i så fall ges en generös och omsorgsfull gestaltning, så att de tillför kvaliteter som motsvarar det utrymme de tar i anspråk från det gemensamma rummet. Utkragande balkonger på första våningen ska undvikas.

Diagram över förgårdsmarkens och bottenvåningens utformning.

Sammanhängande, lummiga bostadsgårdar

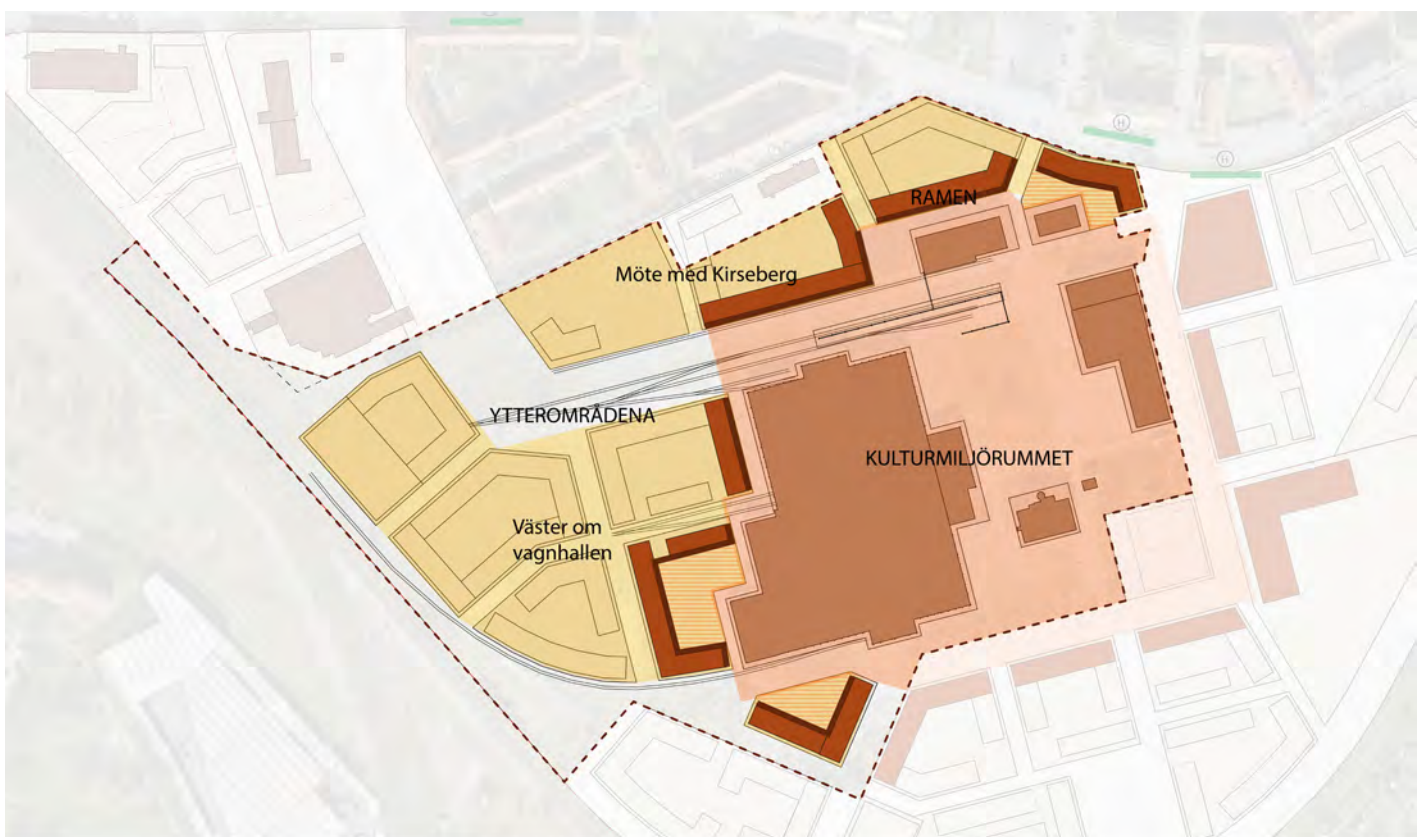
Bostadsgårdarna ska gestaltas som lummiga, trädbevuxna och förädlade rum som kontrasterar mot det befintliga ruderalandskapet. Varje kvarter ska ha en gemensam bostadsgård, utan avgränsningar mellan fastigheterna, för att möjliggöra stora, sammanhängande gårdsrum inspirerade av Östergård norr om området. För att uppnå det övergripande målet om 25 % krontäckningsgrad i området bör varje enskild gård ha en krontäckningsgrad på minst 45 %. I områdets ytterkanter är bostadsgårdarna något större och kan ges en genomgående grön karaktär. I de inre kvarteren är gårdarna mindre till ytan och får en mer urban prägel, men ska fortsatt erbjuda hög kvalitet och god tillgång till grönska. Miljöhus, cykelparkering, uppdelning av bostadsgårdar och stora hårdgjorda ytor ska undvikas till förmån för ytor för vistelse och grönska.

Överordnade gestaltungsprinciper:

- Gestaltningen ska utgå från områdets befintliga värden, karaktärer och rumsligheter, med syfte att bevara, framhäva och samspela med dessa.
- Gestaltningen ska förstärka den befintliga arkitekturen och de befintliga rumsligheterna, exempelvis genom att byggnadernas fasadliv följer järnvägsspårens välvda geometrier.
- Omsorgen om detaljer och hantverk ska vara hög så att områdets samlade arkitektoniska kvalitet beibehålls eller höjs.
- En tydlig gradient ska kunna avläsas, från ett mer offentligt och tillrättalagt uttryck i områdets centrala delar, till en friare och mer personlig karaktär i ytterkanterna.
- Gestaltningen ska vara tidlös, generös och generell och ska inte tydligt signalera vare sig bostads- eller verksamhetsarkitektur.
- Gestaltningen ska inspireras av det befintliga samspellet mellan den beständiga tegelarkitekturen och de mer tillfälliga, flyktiga tilläggen eller vegetationen.
- Materialen ska utgå ifrån och samspela med den befintliga materialpaletten, vara hållbara, åldras väl och uttrycka ärlighet och robusthet.
- Färgsättningen ska utgå ifrån områdets befintliga färgpalett och harmoniera och lätt kontrastera med den befintliga tegelarkitekturen. Starkt kontrasterande kulörer ska undvikas.
- Utkragande balkonger, takkupor och frontespiser ska användas med måttfullhet och vara väl integrerade i byggnadens arkitektoniska helhet.
- Taklandskapet ska harmoniera med det befintliga flacka, facetterade och skulpturala takformerna, inspireras av Kirsebergs varierade taklandskap samt vara välintegrerat och självfullt.
- Grönska ska integreras i byggnadsmiljön genom grön förgårdsmark, gröna fasader, tak och bostadsgårdar.
- Förgårdsmarken ska tillåtas variera i bredd och uttryck, med egna entréer och förträdgårdar längs bostadsgator, och integrerad eller underordnad utformning längs de viktigaste offentliga stråken
- Bostadsgårdar ska utformas som sammanhängande, trädbevuxna och lummiga rum med en krontäckningsgrad på minst 45 %.

BEBYGGELSEOMRÅDEN

Förutom de övergripande principerna som gäller för hela området, så gäller särskilda principer för områdets olika delar. Området kan delas in i tre delområden, kulturmiljörummet, ramen och ytterområdena. Ytterområdena kan vidare delas in i kvarteren väster om vagnverkstaden som är placerade inom det gamla spårområdet mellan Kontinentalbanan och vagnverkstaden samt de norra kvarteren som möter befintliga Kirseberg. I följande avsnitt beskrivs karaktären och gestaltungsprinciperna som gäller för områdets olika delar.

- Kulturmiljörummet
- Ramen
- Ytterområdena
- Fasad mot kulturmiljörummet

KULTURMILJÖRUMMET

Bevarande och förädling

Inom den historiska kärnan, kulturmiljörummet, ska förändringar och tillägg i hög grad ta sin utgångspunkt i den befintliga bebyggelsens karaktär. Enstaka nya byggnader, tillägg till befintlig bebyggelse samt mindre förändringar i det redan byggda tillåts, i syfte att tillföra nya funktioner och skapa nya arkitektoniska samspel.

Tillägg inom området ska hålla mycket hög arkitektonisk kvalitet. Särskild omsorg ska läggas vid detaljering, materialval, utförande och samspelet med den befintliga miljön, med målet att bevara eller höja den samlade arkitektoniska kvaliteten i kulturmiljörummet.

Ångcentralen med sin sakrala volym och facetterade takformen i mitten av kulturmiljörummet. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Tillägg i den befintliga miljön

Den stabila basen av rött tegel i murförband och med valv bibehålls som gestaltungsgrepp för nya byggnader i markplan inom området, exempelvis sporthallen, medan mindre tillägg till eller nya tillägg ovanpå befintliga byggnader, såsom tillägget på vagnhallens knoppskott, utformas och gestaltas lättare och tydligt särskilda, med inspiration ifrån områdets senare tillkommande tillägg såsom fläktkupor, skärmtak och lagerbyggnader. Tilläggen ska samspela med varandra så att upplevelsen av kulturmiljörummet som ett sammanhang stärks och ska tydligt framstå som samtida inslag i den historiska helheten. De ska uppfattas som en integrerad del av kulturmiljörummet och särskilja sig från den omgivande bostadsbebyggelsen i volym, höjd och gestaltning. Exempelvis gestaltas sporthallen lägre och med ett uttryck hämtat ifrån den befintliga tegelarkitekturen, medan tillägget på vagnhallens knoppskott ska ges ett högre, slankare och lättare uttryck med inspiration hämtad ifrån områdets enklare på- och tillbyggnader.

Den robusta, ursprungliga tegelarkitekturen i relation till de lättare, sentida tilläggen ovanpå inspirerar utformningen av nya tillägg inom kulturmiljöområdet.
Foto: Finn Williams

Tilläggen utformas med fördel som sammansatta volymer och med ett facetterat och skulpturerat taklandskap, i likhet med de befintliga byggnaderna.

Material och färgsättning ska vara förankrade i området eller ha egenskaper som harmonierar med den befintliga miljön. Nya material som tillförs ska kunna åldras med värdighet och vara möjliga att underhålla på ett sätt som överensstämmer med områdets befintliga materialpalett. Rött murverk ska användas för ny bebyggelse i markplan, för att stärka kopplingen till platsens befintliga arkitektur. Nya tillägg ovanpå befintliga byggnader, såsom det på vagnhallens knoppskott, ska däremot utformas i lättare material. Även småskaliga tillägg och komplement till befintlig bebyggelse tillåts. Utöver att tillföra nya funktioner ska syftet med dessa vara att vara att stärka samhörigheten mellan de enskilda byggnaderna, framhäva den befintliga arkitekturen och skapa nya spännande samspel mellan befintligt och nytt.

Förgårdsmarken ska underordna sig det offentliga rummet, eller gestaltas som en integrerad del av det, exempelvis genom val av material och växtlighet, för att förstärka upplevelsen av att gaturummet sträcker sig från fasad till fasad. Invid den befintliga bebyggelsen ska särskild hänsyn tas till befintliga järnvägsspår som leder in genom byggnadernas portar så att sambandet mellan spår och portar kan bibehållas.

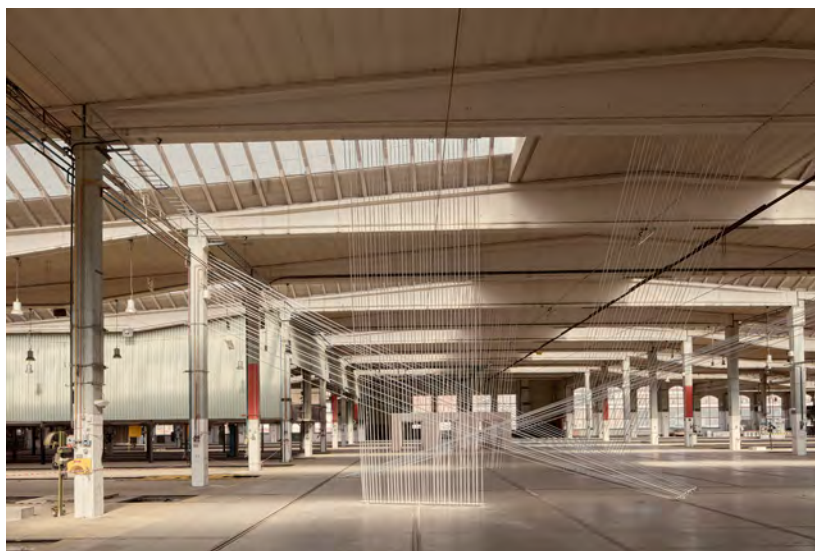

Hjulverkstaden är karakteristisk med sin röda tegelarkitektur, rundbågiga fönster, sammansatta volym och facetterade takformer.

Förändringar i det befintliga

Vid förändringar och ombyggnationer ska den befintliga bebyggelsens karaktärsdrag bevaras och förstärkas. De befintliga byggnaderna är kulturhistoriskt särskilt värdefulla enligt PBL 8:13, vilket innebär att de inte får förvanskas. Vid förändringar behöver de värdebärande karaktärsdragen värnas, vilket kräver god kännedom om vad som är värdebärande och att medvetna val görs.

Vid förändringar ska bland annat byggnadernas ursprungliga volym, inklusive utbyggnader, fortsatt vara tydligt avläsbara. Vidare ska också interiöra ombyggnationer göras på ett sätt som beaktar och framhäver de unika inre volymerna samt bevarar viktiga siktlinjerna och ursprungliga ljusinsläpp i vagnhallen, panncentralen och hjulverkstaden och vid både interiöra förändringar och fasadbearbetningar ska möjligheten att se igenom och in i byggnaderna värnas. Tegelfasaderna och ursprungliga byggnadsdelar- och detaljer såsom fönsterbräden och socklar i konststen, takstolar och fönster ska bevaras. Håltagningar för nya entréer bör i första hand göras i befintliga eller igensatta fönsteröppningar eller valv, för att minimera påverkan på byggnadernas ursprungliga arkitektur.

Vagnhallens inre volym och ljusinsläpp. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Det finns även karaktärsdrag som inte omfattas av något formellt lagstadgat skydd, men som likväl är viktiga att bevara. Det gäller exempelvis den industriella och opolerade karaktären, som bärs av bland annat interiöra detaljer, material och färgsättningar. Denna karaktär ska eftersträvas att bevaras vid renovering och ombyggnation, vilket kräver medvetna val och varsamma ingrepp enligt principen less is more. Även tekniska installationer och artefakter såsom skyltar, armaturer osv bör i möjligaste mån bevaras, för att bibehålla den industriella karaktären och förståelsen för områdets ursprungliga funktion.

Den antikvariska utredning som tagits fram för området utgör ett viktigt kunskapsunderlag och ska användas som stöd i förändringsarbetet.

Vagnverkstadens inre volym och industriella karaktär är mycket välbevarad. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

Gestaltungsprinciper

- Förändringar och tillägg ska utgå från det befintliga, i syfte att framhäva existerande värden, skapa nya arkitektoniska samspel och stärka upplevelsen av kulturmiljörummet som ett sammanhållet rum.
- Förändringar och tillägg ska hålla mycket hög arkitektonisk kvalitet.
- Alla nya byggnader inom kulturmiljörummet ska utföras i rött murverk och inspireras av den befintliga tegelarkitekturen, exempelvis genom användandet av munkförband och mönstermurning.
- Alla nya bottenvåningar i kulturmiljörummet ska ha öppningar som relaterar till skala, proportioner och form hos de befintliga rundbågiga öppningarna.
- Alla nya bottenvåningar i kulturmiljörummet ska ha generösa takhöjder motsvarande den befintliga bebyggelsens.
- Alla nya bottenvåningar i kulturmiljörummet ska präglas av hög omsorg om detaljer.
- Tillägg ovanpå, eller i mindre skala till, befintliga byggnader ska ha en visuellt lättare karaktär och vara tydligt särskilda, med inspiration från senare tillkomna element i området såsom fläktkåpor, skärmtak och lagerbyggnader.
- Alla nya tak i kulturmiljörummet ska ha en skulptural, facetterad kvalitet.
- Vid förändringar och ombyggnationer ska den befintliga bebyggelsens karaktärsdrag bevaras och förstärkas.
- Vid förändringar och ombyggnationer ska vagnverkstadens, panncentralens och hjulverkstadens inre volymer, ljusinsläpp och viktiga siktlinjer beaktas och framhävas.
- Material- och kulörval ska utgå från områdets befintliga palett.
- Den opolerade och industriella karaktären ska bibehållas.
- Förgårdsmarken ska gestaltas som en integrerad del av den anslutande allmänna platsen och relationen mellan portar och järnvägsspår ska bibehållas.

INRAMNINGEN

Sammanhållen stadsmässig fond

Kulturmiljörummet omgärdas av kvarter med ny bostadsbebyggelse. I direkt anslutning till kulturmiljörummet bildar den nya bebyggelsen en tydlig ram, med syfte att definiera och rumsligt avgränsa den historiska kärnan och samtidigt lyfta fram de befintliga byggnaderna och deras inbördes relation.

Gestaltningen av bebyggelsen i ramen ska vara sammanhållen och enhetlig mellan kvarteren, så att de tillsammans utgör en lugn fond mot den historiska miljön. Hög omsorg ska tillägnas färgsättning, materialval och arkitektoniska kvaliteter. Bebyggelsen i ramen ska uppföras med en jämn höjd om 6,5 våningar, med enhetlig takfot och ett jämt fasadliv. Inom denna övergripande struktur kan variation i den mindre skalan med fördel eftersträvas, exempelvis genom detaljering, indrag, mönstermurning och andra arkitektoniska element som tillför djup och karaktär.

Fasadmaterial ska vara lätt kontrasterande och bidra till att framhäva den råa tegelarkitekturen, exempelvis genom användning av naturliga material baserade på keramik, lera, sten eller betong. Trä och rött tegel ska undvikas. Kulörpaletten ska vara sammanhållen och både harmoniera med och lätt kontrastera mot det röda teglet, för att framhäva den befintliga bebyggelsen. Exempel på lämpliga färgtoner är dovt gröna kulörer och ädelputs i dämpade nyanser.

I ramen är det av extra hög vikt att bebyggelsen eftersträvar ett neutralt uttryck där det inte tydligt framgår om byggnaden rymmer bostäder eller verksamheter. Detta för att harmonisera med den befintliga industriella miljön. Gestaltningen av den nya bebyggelsen ska inspireras av den befintliga arkitekturens generella och generösa uttryck med stora fönsteröppningar och generösa takhöjder. Den nya bebyggelsen ska kunna upplevas som varande i gränslandet mellan verksamhets- och bostadsarkitektur. Fönstersättningar, entréutformningar, materialval ska spegla detta och traditionella bostadsmarkörer ska använda måttfullt och vara väl integrerade i byggnadens överordnade arkitektur och gestaltning.

Generös, tidlös arkitektur utan tydliga bostadsmarkörer. Foto: Finn Williams

Dovt grön kulör som harmoniserar med den befintliga tegelarkitekturen tillsammans med spansk balkong. Feld 4 av MASS arkitekter Foto: © Daisuke Hirabayashi

Balkonger ska vara mycket väl integrerade i byggnadens arkitektur och utföras indragna, i fasadliv eller som franska eller spanska balkonger. Fasadlivet bör hållas jämnt och bebyggelsen ska utformas med en enhetlig takfot och ett sammanhållet taklandskap med en takvinkel på 35 grader. Frontespiser mot den kulturhistoriska miljön medges ej.

Förgårdsmarken ska vara begränsad i omfång och ha ett mer urbant gränssnitt. Egna uteplatser mot gatan får inte förekomma.

Ramen ska utgöra en lugn, sammanhållen fond som framhäver och harmonierar med den kulturhistoriska miljön. Feld 4 av MASS arkitekter Foto: © Daisuke Hirabayashi

Gestaltungsprinciper:

- Hög omsorg ska tillägnas relationen till den befintliga miljön, inklusive materialval, färgsättning och arkitektoniska kvaliteter.
- Sammanhållen höjd på 6,5 våningar.
- Jämnt fasadliv, enhetlig takfot och sammanhållet taklandskap med 35 graders takvinkel.
- Fasadmaterial ska vara lätt kontrasterande och framhäva den råa tegelarkitekturen. Trä och rött tegel som fasadmaterial ska undvikas.
- Kulörpaletten ska vara sammanhållen och harmoniera med det röda teglet, exempelvis dovt gröna toner eller ädelputs i dämpade nyanser.
- Gestaltningen ska vara generös, tidlös och generell och inte tydligt signalera vare sig bostadsarkitektur eller verksamhetsarkitektur.
- Balkonger ska vara väl integrerade i byggnadens överordnade gestaltningen och utföras indragna, i fasadliv eller som franska eller spanska balkonger.
- Förgårdsmarken ska vara begränsad och ha en offentlig prägel, utan privata uteplatser.

YTTEROMRÅDENA

Variation och vardagsliv

I områdets yttre delar tillåts en större variationsrikedom i gestaltningen av den nya bebyggelsen. Arkitekturen hämtar inspiration både från Kirsebergs befintliga karaktär och från de senare tilläggen inom området, genom att inspireras av deras otillrättlagda och lekfulla uttryck. Vardagslivet och det personliga uttrycket ska tillåtas ta plats och sätta sin prägel på gestaltningen.

I de yttre delarna av området erbjuds en större variation och en intimare skala med smalare gaturum och inslag av staplade radhus. Variation och nedbrytning av skalan uppmuntras ytterligare genom genomtänkt fastighetsindelning, släpp, uppdelning av byggnadsvolymer och varierande våningshöjd mellan olika byggnadskroppar. Även i den mindre skalan kan variation skapas genom nischer, indrag i fasadlivet samt utformning av fasader och taklandskap. Uttrycket ska vara ärligt och genomtänkt, variation för variationens egen skull, såsom slumpmässiga byten av fasadmaterial eller våningsantal, bör undvikas. Istället ska variationen vara en naturlig del av arkitekturens uppbyggnad relaterad till de olika byggnadsvolymer, fastighetsindelningar eller förändringar av geometrin i planen.

I områdets ytterkanter uppmuntras en enklare materialpalett och lekfullare färgsättning, inspirerad av de senare tilläggen inom området. Återbrukade material, trä, korrugerad plåt och liknande får gärna ta plats. Där ny bebyggelse möter befintlig bör färg- och materialvalen dock fortsatt anpassas, så att den befintliga arkitekturen framhävs och ett positivt samspel uppstår mellan gammalt och nytt. I områdets ytterkanter tillåts och uppmuntras ett mer varierat och lekfullt taklandskap.

Förgårdsmark och bottenvåningar utmed de mindre lokalgatorna förses med fördel med egna entréer och förträdgårdar, i syfte att möjliggöra marknära boende och bidra till ett småskaligt, personligt, grönt och intimt gaturum. Variation i förgårdsmarkens bredd uppmuntras. Längs områdets mer publika stråk och platser, såsom huvudgatan, uppsamlingsgatan och traversstråket, ska större hänsyn tas till den allmänna platsens utformning och bottenvåningarnas publika läge så att upplevelsen är att den allmänna platsen sträcker sig ifrån fasad till fasad.

I områdets ytterkanter uppmuntras en lekfull, tillåtande och personlig karaktär. Westhof av Conen Siegel Architects. Foto: Finn Williams

Gestaltungsprinzipien:

- Våningshöjden varierar mellan 3,5 och 6,5 våningar.
- Karaktären är varierad, personlig, tillåtande och lekfull.
- Återbruk, plåt, trä och andra enklare material tillåts ta plats.
- Förgårdsmarken varierar i bredd och uttryck: egna entréer, förträdgårdar och personlig präglning mot bostadsgatorna; integrerad förgårdsmark mot de viktigaste stråken.

I områdets ytterkanter uppmuntras det lekfulla, egna och personliga uttrycket. ParkLife av Austin Maynard Architects Foto: © Tom Ross

Väster om vagnhallen

Området väster om vagnhallen präglas idag av mötet mellan kontinentalbanan, vagnverkstaden och spårområdets välvda geometri och i det nya bebyggelseförslaget för området bevaras flera av järnvägsspåren mellan kontinentalbanan och vagnhallen som strukturerande element. Omsorg ska visas de befintliga strukturerna och bebyggelsen, och den tillkommande bebyggelsen ska harmonisera med och förstärka dessa genom sin gestaltning. Det välvda formspråket som präglar området ska tas upp i den nya bebyggelsen och fasader utförs med välvda former utmed de gamla spårsträckningarna. De välvda formspråket får gärna återkomma även i byggnadsdetaljer som portiker, fönster, balkonger och andra arkitektoniska element.

Området möter kontinentalbanan och i anslutning till den det rekreativa stråk som löper längs med banvallen. Här behöver särskild omsorg visas fasadutformningen och placering av entréer uppmuntras så att denna sida, trots utmaningar i form av buller och risk, uppfattas som en levande framsida. I mötet med vagnhallen, längs uppsamlingsgatan, Södra stråket och Traversstråket bör bottenvåningarna ges en mer offentlig karaktär. Utmed de mindre bostadsgatorna främjas däremot privata entréer och förträdgårdar. I söderläge, mot Järnvägsparken, möjliggörs egna uteplatser.

Det välvda formspråket kan tillåta sig avspglas i den nya bebyggelsen på olika sätt. Kotobuki hotel av micelle ltd. / katada tomoki
Foto : Lemmart (Shimizu Ken)

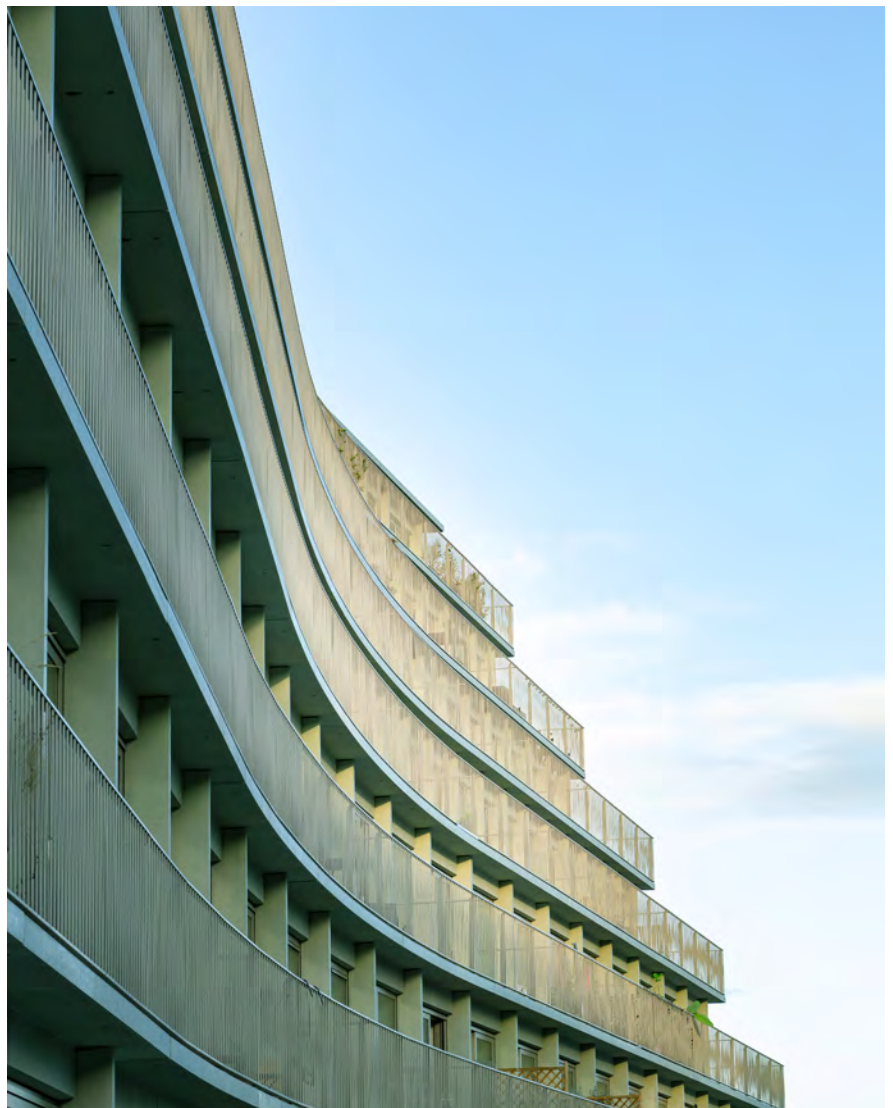

De välvda geometrierna kan också plockas upp i utformningen av portiker, fönster, balkonger eller andra detaljer. Spaarndammerthart av Marcel Lok Architect och Korth Tielens Architects Foto: © Dennis Desmet

Särskilda karaktärsdrag:

- Järnvägsspåren, de välvda geometrierna och spåren som går in i vagnhallen
- Mötet med vagnhallens västra fasad, portikerna och den röda tegelarkitekturen
- Mötet med kontinentalbanans banvall och det vilda naturstråket
- Inramningen av entrén norrifrån och mötet mellan aktivitetsstråket och traversstråket
- Storkvarter med stora lummiga bostadsgårdar

Området väster om vagnhallen präglas idag av de välvda järnvägsspåren som leder in i vagnverkstaden. Den nya bebyggelsens fasader utförs välvda utmed de bevarade järnvägsspåren och gestaltningen kan med fördel inspireras av det befintliga formspråket. De Jakoba av Studioninedots Foto: © Peter Tijhuis

Möte med Kirseberg

De norra kvarteren inom området möter Kirsebergs befintliga bebyggelse, de klassicistiska kvarteren inom Östergård samt bebyggelsen längs Södra Bulltoftavägen. Omsorg ska tillägnas detta möte, och den tillkommande bebyggelsen ska uppfattas som en naturlig fortsättning på den befintliga stadsstrukturen.

Kvarteren angränsar även till några av områdets mest publika stråk och platser och utgör delvis en del av inramningen kring kulturmiljörummet. Den gröna karaktären, med planteringar intill fasadliv och gröna förträdgårdar och de många entréerna mot gaturummet som präglar kvarteren norr om bör inspirera gestaltningen av förgårdsmarken och bottenvåningar i gränderna som leder in och ut ur området. Mot Södra Bulltoftavägen och traversstråket är karaktären som mest publik med lokaler i bottenvåningen och gestaltningen av förgårdsmark och bottenvåningar bör präglas av detta. Fasaderna och förgårdsmark som vänder mot den befintliga byggelsen inom kulturmiljörummet tillhör ramen och anpassas för att skapa en sammanhållen inramning av den kulturhistoriska miljön.

Kvarteret Östergård med sin klassicistiska arkitektur och begränsade och enkla men personligt präglade förgårdsmark.

Särskilda karaktärsdrag:

- Övergången mellan befintliga Kirseberg och Järnvägsverkstäderna, både de lummiga och småskaliga bostadskvarteren norr om och den brokiga och livliga Södra Bulltoftavägen.
- Gröna förträdgårdar i gränderna och stora, lummiga bostadsgårdar
- Nya stadsmässiga fronter utmed Traversstråket och Södra Bulltoftavägen

Kvarteret Hagstorp med sin klassicistiska arkitektur och breda gröna förträdgårdar.

ALLMÄN PLATS

ÖVERGRIPANDE GESTALTNINGSIDÈ

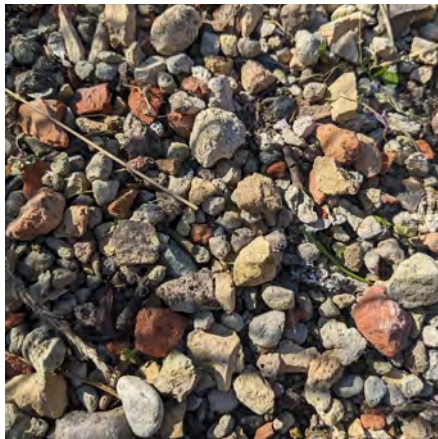
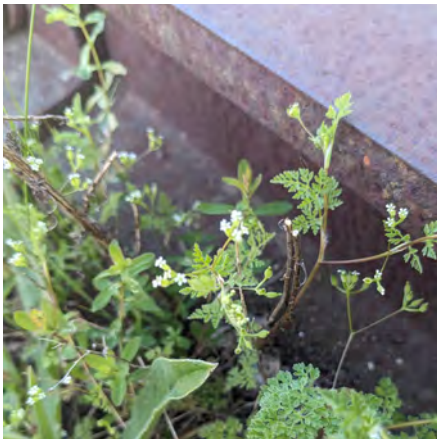
Parker, platser och stråk

Järnvägsverkstädernas offentliga rum, såsom parker, gator och torgbildningar, ska alla kännas väl förankrade i platsen och tydligt bidra till känslan av områdets unika identitet och karaktär. Parker och mindre platsbildningar ska ge rytm och variation i stadsväven och bidra till goda vistelsekvaliteter liksom rekreativa värden. I gestaltningen av områdets gemensamma rum ska Kirsebergs och Järnvägsverkstädernas egenart genomsyra gestaltningen och den allmänna platsmarken ska utformas till öppna och tillåtande platser, fristäder för boende, besökande och verksamhetsutövare.

Barnperspektivet ska vara vägledande i planeringen – det innebär att miljöerna inte bara ska vara säkra och tillgängliga, utan också inspirerande, varierade och tillåtande. Barns rörelsefrihet och synlighet i det offentliga rummet är avgörande för en levande och inkluderande stad. När barn får ta plats skapas miljöer som upplevs trygga och välkomnande för alla åldrar.

Inom området finns fyra tydliga axlar för de offentliga rummen. Traversstråket som öppnar sig mot horisonten, den genomgående huvudgatan, Aktivitetsparken som binder samman det gamla Kirseberg med det nya och den centrala parken som utgör områdets hjärta och blivande målpunkt i området. Naturstråket, som löper längs det befintliga spårområdet i söder, fungerar som en skyddande grön ram runt området. Till dessa strukturbärande element ansluter ett flertal mindre parker, torg och platsbildningar som tillsammans bildar ett finmaskigt nät av offentliga rum. Denna variation i skala och funktion skapar en sammanhängande, levande och inkluderande stadsdel som möjliggör olika typer av vardagsliv och upplevelser året om.

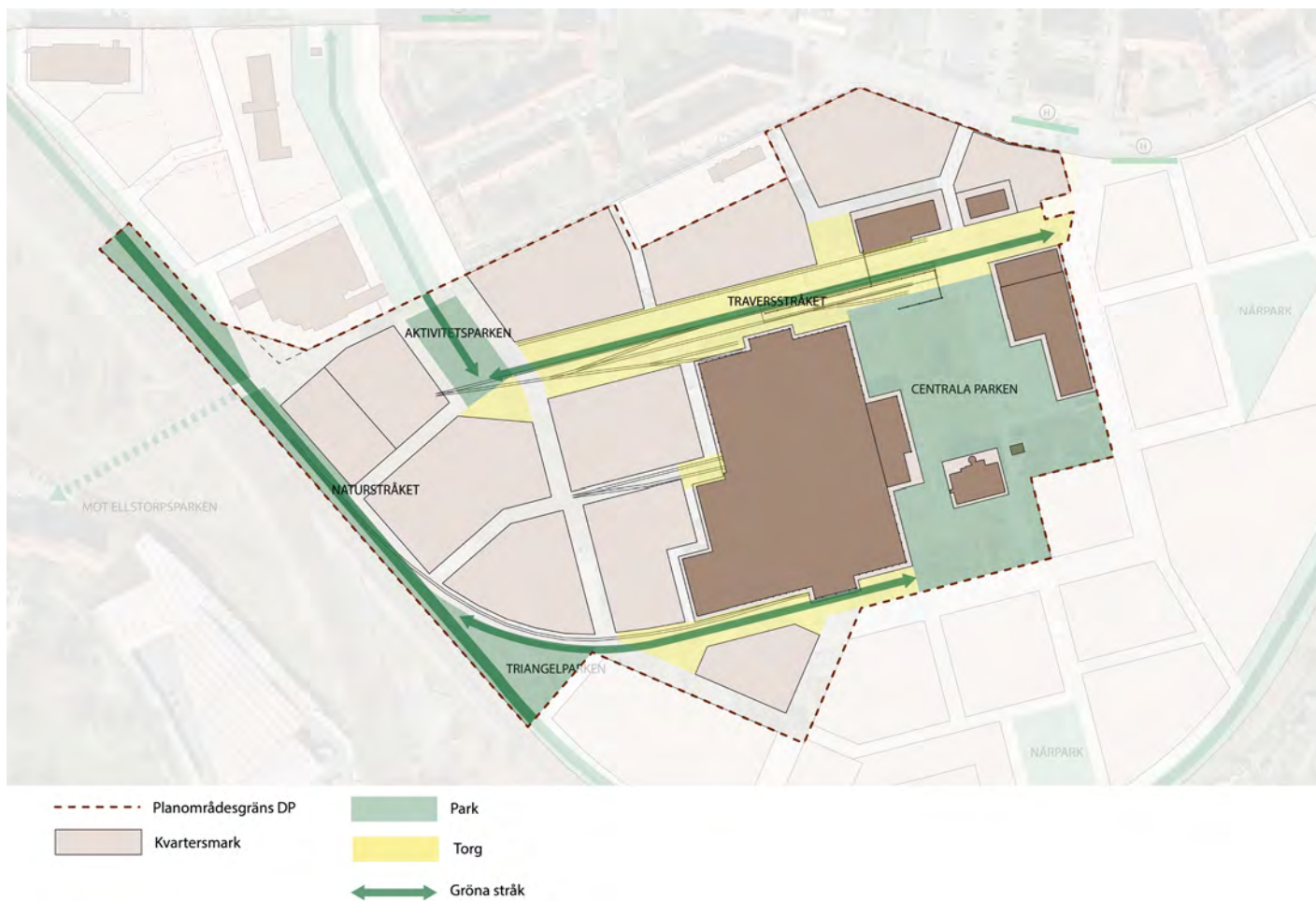

Diagram över grönstrukturen

Ruderatmark - naturen i staden

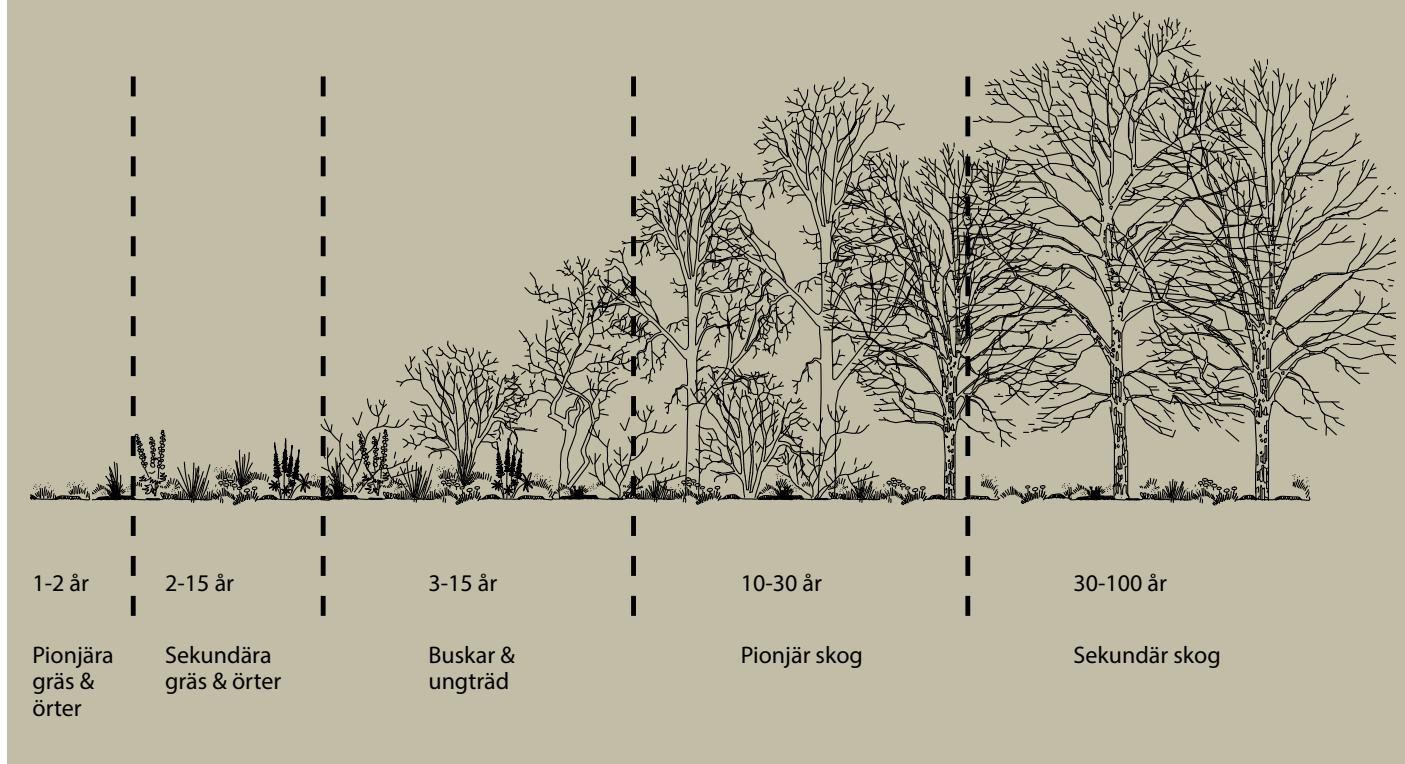
I takt med att staden växer uppstår allt fler ruderatmarker. Dessa försummade områden är i de centrala delarna av städerna små och sällsynta medan de i stadens utmarker är större och mer vanligt förekommande. Ruderatmarken vid Järnvägsverkstäderna är en av Malmös största och mest artrika.

Ruderatmark är resultatet av att en aktivitet upphör eller att en plats överges. Dessa landskap befinner sig i ett tidigt successionsstadium, men utvecklas med tiden ofta till mer stabila sekundärlandskap. De ruderala miljöerna är flyktiga till sin natur och ges därför sällan formellt skydd, trots att de rymmer en hög biologisk mångfald. Här frodas pionjärarter: växter som snabbt etablerar sig i öppen mark utan konkurrens. Var och en av dessa arter förbereder jorden för nästa, tills sekundära och mer långlivade arter tar över. Denna ekologiska växling är en naturlig del av ruderatmarkens utveckling, från ett öppet pionjärt landskap till det sekundära landskapets stabilitet. Det snabba uppträdandet, sedan försvinnandet, av pionjärarter i förmån för stabila arter är en del av den naturliga successionen.

Ruderatmarkens flora består av både inhemska och exotiska pionjärarter, det som de har gemensamt är att de är kompatibla med platsens specifika förutsättningar, jordens beskaffenhet, mikroklimatet och den mänskliga frånvaron. I en tid präglad av klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald är det viktigare än någonsin att arbeta med robusta och resilienta vegetationsstrukturer. Ruderatmarken, med sin naturliga dynamik och anpassningsförmåga, utgör just en sådan struktur – ett självgående, levande system för framtidens stadsklimat.

Järnvägsverkstädernas vegetation sträcker sig från ruduratmark till pionjär skog

Successionsutveckling

Succession - landskapets rytm och resiliens

Järnvägsverkstäderna är starkt präglad av det ruderata successionslandskapet, här har vegetationen gått sin egen väg, vilket har gett delar av platsen höga ekologiska värden. En tydlig gradient löper genom området - från tidig örtartad ruderatmark i nordöst till tidig skoglig succession i sydväst. I mötet mellan det som närmast kan liknas vid ett örtartat hedlandskap och den unga skogen breder ett busklandskap ut sig. Dessa olika stadier av vegetationsutveckling står i kontrast till de bevarade byggnadskropparna och ger området en spänning och dynamik att ta fasta på. Denna successionsgradient ska tas upp i områdets framtida karaktär och återspeglas i utformning och vegetationsval.

Vegetationsstrukturen i Järnvägsverkstäderna ska utgå från det ruderata pionjära landskapet och planeras utifrån en naturlig succession. Olika delar av området ska utgå från olika stadier av pionjär succession och följa den gradient som redan existerar inom området. De offentliga rummen ska innehålla en hög andel träd för att uppfylla målet om god krontäckning, samtidigt som områdets öppna karaktär och siktlinjer ska bevaras. Befintliga träd ska, i den mån det är möjligt, sparas. De bidrar till platsens egenart, relaterar till bebyggelsens skala och förankrar det nya landskapet i platsens historia.

Genom användning av olika substrat och strukturella skillnader i planteringsytorna skapas olika förutsättningar för vegetationen. Med en bred palett av arter, inslag av frösådd och ett arbete med olika kvalitéer på växtmaterialet ska vegetation på platsen bidra med karaktär och identitet samtidigt som naturliga processer tillåts ta plats. Genom att arbeta med naturliga dynamiker, snarare än mot dem, skapas ett robust och anpassningsbart landskap som klarar framtida klimatutmaningar och samtidigt erbjuder ekologiska och sociala värden för områdets invånare.

Diagram successionsgradient

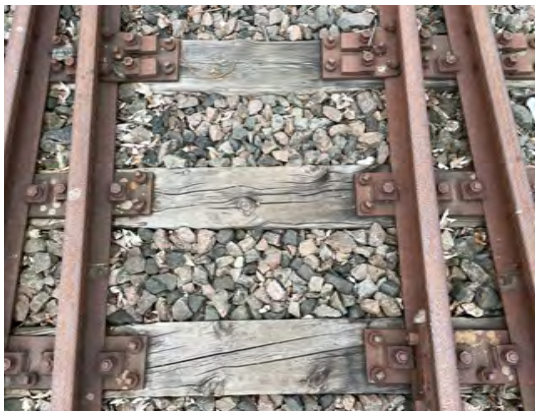
Vattnets guidande princip

Utvecklingen av Järnvägsverkstäderna är starkt präglad av vatten, ett element som spelar en central roll i områdets pågående transformation. Vattnet ska, så långt det är möjligt, hanteras i öppna system, vilket skapar mervärden för både platsen och dess användare. Platsspecifika lösningar ska bidra till att stärka Järnvägsverkstädernas identitet.

Att möta ett alltmer extremt klimat är en av vår tids stora utmaningar. Här finns en stor potential i att låta vatten utgöra ett synligt pedagogiskt inslag i stadsrummet. Genom arkitektoniskt gestaltade fördröjningsytor och rinnvägar ges klimatfrågan fysisk närvaro.

De fluktuerande vattennivåerna, särskilt i områdets parker, ska ses som en kvalitet. De utgör en möjlighet att stärka den biologiska mångfalden och skapa levande, dynamiska miljöer som är i ständig förändring. Ytorna för vattenhantering kommer dock oftast vara torra och ska gestaltas därefter.

Materialitet

Materialiteten i de offentliga rummen ska återspegla dagens robusta, råa och funktionella karaktär. Återbruk av material ska premieras och valet av material ska användas för att ge varje plats sin egen identitet samtidigt som det bidrar till att området upplevs ha ett sammanhållande uttryck. För att området ska upplevas som omskött, trots sin vilda karaktär, är det viktigt med en välarbetad gestaltning och detaljering. Det är i mötet mellan det oslipade och det genomarbetade som platsens karaktär stärks.

Konst

Konst i det offentliga rummet är ett sätt att ta tillvara områdets särart och att visa omsorg om platsen och människorna som befolkar den. I Järnvägsverkstäderna ska konsten vara en naturlig och integrerad del i det offentliga rummet, något som växer fram tillsammans med arkitekturen och landskapet. Konsten integreras i människors närmiljö för att skapa identitet och stärka känslan av tillhörighet.

Artefakter

De historiska artefakterna i området utgör viktiga spår av platsens industriella förflutna och bidrar till att förankra den nya stadsdelen i dess historiska sammanhang.

Om möjligt ska artefakterna bevaras på sin ursprungliga plats. I de fall där utvecklingen av området gör detta omöjligt, ska en ny placering ske med stor omsorg och respekt för sammanhanget. Artefakterna ska fortsatt ges en tydlig närvaro i stadsrummet, där de inte bara fungerar som historiska påminnelser utan också som en integrerad del av platsens nya berättelse.

Gestaltungsprinzipien:

- Järnvägsverkstädernas offentliga rum ska kännas välförankrade i platsen och tydligt bidra till områdets unika identitet och karaktär.
- Vegetationsstrukturen i Järnvägsverkstäderna ska utgå från det ruderala pionjära landskapet och planeras utifrån en naturlig succession.
- Området ska innehålla en hög andel träd för att uppfylla målet om god krontäckning och befintliga träd ska, där det är möjligt, bevaras.
- Lösningar för hantering av vatten ska skapa mervärde för platsen och dess användare.
- Materialiteten i de offentliga rummen ska återspegla dagens robusta, råa och funktionella karaktär. Återbruk av material ska premieras.
- I Järnvägsverkstäderna ska konsten vara en naturlig och integrerad del i det offentliga rummet.
- Artefakterna ska ges en tydlig närvaro i stadsrummet, där de ska fungera som historiska påminnelser och vara en integrerad del av platsens nya berättelse.

PLATSER, PARKER OCH STRÅK

I följande avsnitt beskrivs de viktigaste stadsrummens och parkernas gestaltning var för sig. Likaså beskrivs principer för gestaltningen av områdets gaturum, torg och dagvatten- och skyfallsanläggningar.

DEN CENTRALA PARKEN

Historiska spår, öppet och mångsidigt

Den största parken i området anläggs mitt i det centrala kulturmiljörummet. Här breder idag ett vidsträckt rum ut sig mellan den stora vagnhallen i väster och hjulverkstaden i öster. I söder reser sig den gamla panncentralen, och i norr möter rummet traversen och de spår som en gång ledde till de nu rivna lokstallarna. Här öppnar sig ett stort och luftigt himmelsrum, där en mäktig vitpil och flera äldre oxlar minner om den park som SJ en gång anlade.

Spår, traverser, asfaltsytor och genomsläppliga makadamlager vittnar om platsens tidigare funktioner. Förståelsen för arbete och rörelse är påtaglig, detta är en plats där historien fortfarande är närvarande i materialen och rummet.

Sedan verksamheten upphörde har ett nytt landskap vuxit fram. Den magra bangårdsmarken har utvecklats till ett kargt ruderalandskap, en slags pionjär stäpp, där gräs och blommande örter letar sig fram mellan spåren. Ett landskap i förändring, där den torra, fattiga och utsatta växtplatsen har skapat en biotop med höga ekologiska värden. Principer för detta landskap ska tas med in i arbetet med den centrala parken.

Idag används platsen för flera olika ändamål: uteserveringar kopplade till befintliga verksamheter, tillfälliga evenemang, logistik och odling. De kvaliteter som präglar platsen, dess flexibilitet, tillåtande atmosfär och öppna rum, ska vara vägledande i det fortsatta gestaltungsarbetet.

Stabil stomme och flexibla kanter

Parken föreslås utvecklas med en tydlig dualitet. En grön stomme utgör rummets kärna och garanterar ett fungerande offentligt rum över tid. Längs parkens kanter skapas flexibla zoner där verksamheter kan spilla ut, tillfälligt eller långsiktigt, i form av arrangemang, uteserveringar eller andra aktiviteter. De flexibla ytorna ska utformas så att de fungerar väl oberoende av aktivitet och därmed bidrar till en levande park oavsett tid på dygnet eller säsong. På så vis skapas en park som rymmer både det stadigt gröna liksom temporära kulturella och sociala inslag.

En gradient från norr till söder tillåter variation i både rumslig karaktär och användning. Den norra delen av parken ska präglas av en mer öppen och aktiv miljö med tydlig urban identitet, medan den södra delen övergår i en lummigare och mer intim karaktär. Parkens olika rum och karaktärer skapar förutsättningar för ett brett spektrum av upplevelser. I de mer öppna och aktiva delarna ges utrymme för socialt umgänge, spontanlek, evenemang och gemensamma aktiviteter. Här kan människor samlas, interagera och vara en del av stadens puls. Samtidigt erbjuder de mer avskilda gröna rummen möjlighet till återhämtning, eftertanke och stillhet, en viktig kontrast i det urbana livet.

Parkens förmåga att omhänderta vatten styrs av en varsamhet inför platsens kulturhistoriska värden. I den norra delen omhändertas dagvatten i ett underjordiskt rörmagasin som möjliggör ett öppet och tillgängligt parkrum ovan mark. Både i norr och söder skapas skyfallsmagasin genom en subtil modellering av marken, en svag lutning som knappt är synlig för ögat, för att bevara platsens i dag plana karaktär.

Atelierhaus C21, landskapsarkitekt Rajek Barosch
Foto: Rajek Barosch

Vegetation och material

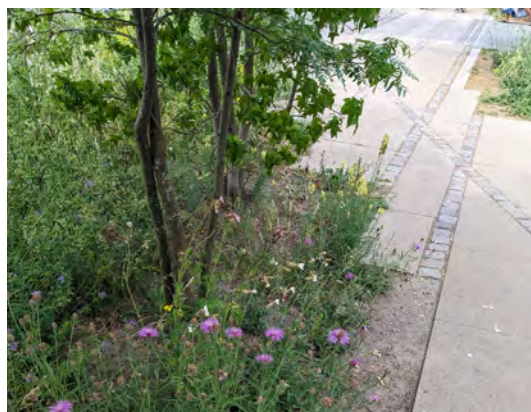
Parkens vegetation ska spegla både områdets övergripande gradient, från ett öppet, ruderat landskap till tidig skoglig succession samt parkens egen rumsliga övergång: från ett aktivt, urbant stråk i norr till en lugnare, mer intim miljö i söder.

I den norra delen ska öppna, solbelysta ytor prioriteras för att gynna ruderatplanteringar. Träd ska placeras med särskild omsorg för att inte skugga markskiktet, och för att bevara det stora, sammanhängande rummet som karaktäriserar platsens industriella historia. Här ska grus, sand och kross i kombination med insådd av markskikt skapa ett robust, artdiverst och dynamiskt vegetationsystem.

Mot söder övergår parken i ett lummigare landskap med flerskiktade planteringar vilket bidrar till en rikare rumslighet och ökad biodiversitet. Vegetationen här skapar skyddade, taktila rum för vila, reflektion och vardagsnära naturupplevelser.

De äldre oxlarna samt den stora pilen ska bevaras och blir viktiga bärande element i gestaltningen. De bidrar till grön kontinuitet och hjälper landskapet att möta den nya bebyggelsens skala.

Materialiteten i parken ska ta avstamp i platsens befintliga uttryck och förstärka den råa, oslipade känsla som präglar området idag. Genom att använda material med tyngd och karaktär, som tegel, grus och betong, förankras gestaltningen i den industriella historien och den fysiska verklighet som redan finns på platsen. Dessa material får gärna ta tydlig plats i utformningen och bidra till en taktil, tillåtande atmosfär där slitage, användning och tid får sätta sina spår. I mötet mellan gröna strukturer och robusta ytskikt skapas en park som tål liv och rörelse och som samtidigt förstärker platsens unika identitet.

Lek i parken

Parkens lekplats ska utformas som en lekotop med fokus på vild och fri lek, där rörelseglädje och fantasi får utrymme att växa fritt. Platsen ska inte bara vara en lekplats utan även en naturlig mötesplats där både barn och vuxna kan samlas, umgås och trivas.

Karaktären ska vara naturlig och lekfull, där material och vegetation samverkar för att skapa en dynamisk och stimulerande miljö. Underlaget ska bestå av lösa material som sten, grus, sand och bark, vilket ger en taktill upplevelse och möjliggör variation i lekens utformning. Naturliga inslag som stockar och stenar förstärker platsens organiska känsla och uppmuntrar till fantasifulla lekar.

Eventuella tillägg av fasta redskap ska väljas med stor omsorg och alltid bidra med mer än enbart lekfunktion – de ska förstärka miljön och vara en naturlig del av platsens helhet. Lekredskapen får gärna ge uttryck för platsens industriella karaktär och konst kan med fördel vävas in i leken.

Vegetationen ska vara tålig och klättrvänlig, noga utvald för att inbjuda till lek och rörelse, samtidigt som den ska bidra till en grön och trygg miljö.

Som lekotop ska platsen vara en stimulerande och mångfacetterad miljö som främjar lek och social samvaro i nära kontakt med naturen. Genom denna kombination skapas en lekplats som inte bara främjar fysisk aktivitet och kreativitet utan även stärker platsens sociala och naturliga värden.

Atelierhaus C21, landskapsarkitekt Rajek Barosch
Foto: Rajek Barosch

The Ian Potter Children's wild play garden Foto: La Tessa Photography

Gestaltungsprinzipien

- De kvaliteter som präglar platsen idag, dess flexibilitet, tillåtande atmosfär och öppna rum, ska vara vägledande i utformningen av parken.
- Parken ska ha en grön stomme med flexibla kanter och följa en gradient från en öppen och aktiv miljö med tydlig urban identitet i norr till lugnare och mer intim karaktär i söder.
- De äldre oxlarna och den stora pilen ska bevaras och vara viktiga bärande element i gestaltningen.
- Parkens vegetation ska spegla både områdets övergripande gradient samt parkens egen rumsliga övergång: från urbant och ruderat i norr till en lummigare miljö i söder.
- Materialiteten i parken ska ta avstamp i platsens befintliga uttryck och förstärka den råa, oslipade känsla som präglar området idag.
- Parkens lekplats ska utformas som en lekotop med fokus på vild och fri lek.

Historisk identitet och mångfunktionell mötesplats

Platsen för det framtida Traversstråket är idag ett stort öppet rum som helt domineras av den stora traversen. Denna användes förr i tiden för att förflytta vagnar, lok och hjul till de olika verkstäderna, men står nu obrukad. Tillsammans med de många spåren i marken är den en tydlig påminnelse om den verksamhet som en gång i tiden präglade Järnvägsverkstäderna. Idag växer det ett pionjärt örtskikt mellan spåren och längs den gamla lastkajen breder vildklematis ut sig. Traversen har börjat rosta och ytan används främst som parkering.

Läget och utbredningen av det framtida Traversstråket utgör den enda kvarvarande möjligheten att bevara och gestalta minnet av den tidigare bangården. Detta historiska lager speglas tydligt i stråkets sträckning och skapar en värdefull koppling till platsens industriella förflutna.

Traversstråket ska sträcka sig från områdets huvudgata i öster, längs den centrala parkens norra kant och vidare västerut längs vagnshallarna, för att slutligen mynna ut i Aktivitetsparken. Stråket ska följa den gamla rälsens riktning och skapa en vidsträckt siktlinje från öst till väst. Platsen präglas av den stora traversen, en monumental artefakt som dominerar rummet.

Traversstråket ska vara mångfunktionellt och erbjuda mer än bara en historisk koppling. Här ska skyfall effektivt kunna hanteras samtidigt som stråket skapar naturliga platser för sittplatser och sociala möten. Lek och aktiviteter får en given plats i den levande miljön, där industriella inslag samspelar med kulturella uttryck som konst och tillfälliga kulturarrangemang. Den råa, oborstade karaktären bevaras och förstärks, vilket bidrar till stråkets unika identitet och sammanlänkning mellan det förflutna och nutiden.

Vildvuxen travers

Stråket ska fungera som en naturlig förlängning av den centrala parken i västlig riktning och bidra till en sammanhållen och välfungerande grönstruktur. Mötet med parken ska utformas sömlöst och de två rummen bindas samman.

Den övergripande karaktären ska vara vild, en plats där naturen tagit över och där befintliga strukturer och artefakter i så stor utsträckning som möjligt bevaras och integreras i gestaltningen. Övriga inslag och funktioner ska anpassas till och underordnas denna karaktär, för att stärka platsens unika identitet.

I Traversstråket hanteras skyfall genom ett långsträckt tråg som utformas som en grön, nedsänkt oas – ett rum i rummet. Tråget ska inte bara fungera tekniskt, utan också bidra till platsens gestaltning och sociala liv. Det är avgörande att det upplevs som en kvalitativ och inbjudande miljö, oavsett vattennivå.

Bottière-Chénaie i Nantes av Atelier Bruel & Delmar.
Foto: Atelier Bruel & Delmar

Vegetation och material

Vegetationen i Traversstråket ska förstärka platsens karaktär och bidra till att skapa rumslig spänning. En tydlig gradient utvecklas från det ruderata, öppna himmelsrummet i gränslandet mot den centrala parken, till ett mer lummigt och skogligt landskap i väster.

De ruderata planteringarna inspireras av bangårdens ekologi, där grus, sand och kross skapar en mager, varm växtmiljö. Traversstråket erbjuder goda förutsättningar för sådder, vilket ger ett föränderligt vegetationssystem där öppna ytor snabbt befolkas av nya arter och utvecklas dynamiskt över tid.

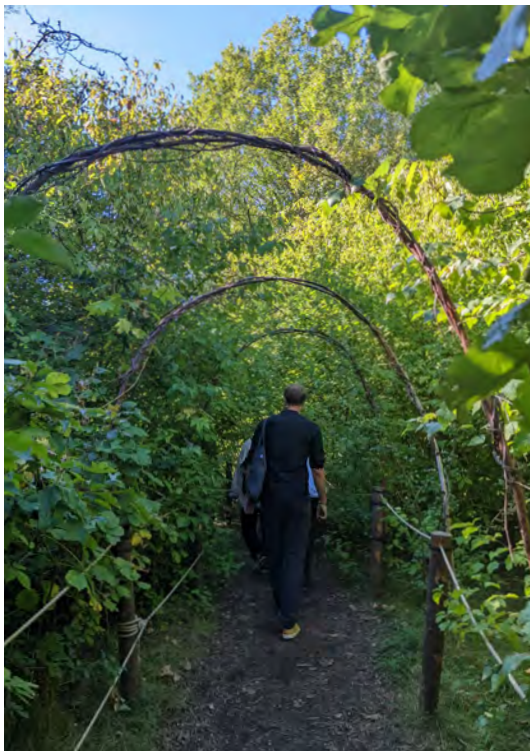
Längre västerut övergår karaktären i ett lummigare, pionjärskogslandskap med flerskiktade planteringar av träd, buskar och klätterväxter. Träd placeras med omsorg för att bevara viktiga siktlinjer, samtidigt som de tillför beskuggning, rumslighet och skala.

Materialiteten präglas av robusthet och enkelhet, en förlängning av platsens industriella arv. Valda material ska ge utrymme för åldring och patina som en del av gestaltningen. Kombinationen av råa och bearbetade ytor skapar kontraster och förstärker rummets karaktär och lager av tid. Kross och grus används för att skapa dränerande, taktila ytor med varierad karaktär. Betong används platsspecifikt, gärna med spår av tidigare räls, och bidrar med tyngd och struktur. Sittytor i massivt, gärna återbrukat, trä tillför värme och kontrast och skapar inbjudande platser för vila och sociala möten.

Gestaltungsprinzipien

- Traversstråket ska vara mångfunktionellt, här ska finnas plats för både social möten, lek och aktiviteter.
- Befintliga strukturer och artefakter ska i så stor utsträckning som möjligt bevaras och integreras i gestaltningen. Den stora traversen ska bevaras i sin helhet.
- Stråket ska fungera som en naturlig förlängning av den centrala parken i västlig riktning och utformas så de två rummen binds samman.
- Traversstråkets karaktär ska vara vild och vegetationen ska följa områdets gradient, från det ruderata och öppna till lummigt och skogligt.
- Materialiteten ska präglas av robusthet och enkelhet, en förlängning av platsens industriella arv.

NATURSTRÅKET

Vilt, lekfullt och tillåtande

I områdets södra del löper den numera övergivna Simrishamnsbanan. Järnvägen togs ur bruk i början av 2000-talet och Trafikverket upphörde med underhåll av banan år 2015. Sedan dess har naturen tagit över och de gamla spåren har blivit en uppskattad promenadslina. Stråket utgör en viktig del av östra Malmös grönstruktur och har potential att utvecklas till ett betydelsefullt rekreativt område i ett framtida, tätbebyggt Malmö.

I planen för Järnvägsverkstäderna skapas en grön zon som binder samman det nya bostadsområdet med Simrishamnsbanan. Denna zon, som följer den gamla järnvägens distinkta dragning och kurvatur, ska komplettera Simrishamnsbanans befintliga grönska och samtidigt inrymma funktioner som vattenfördröjning, odling och rekreativa gångstråk. Stråket vidgas ibland ut till större platser i mötet med parker och stadsrum.

Simrishamnsbanan präglas av träd i varierande storlekar och en tät, snårig undervegetation. Den övergripande karaktären är vildvuxen och naturlig.

I det framtida Naturstråket ska denna karaktär bevaras och främja hög biologisk mångfald. Utformningen ska vara lekfull och tillåtande. Här ska finnas utrymme för vild och fri lek. Eventuell dagvattenfördröjning ska integreras i miljön i form av dammar eller svackor med naturligt uttryck. På en del av sträckan ska det finnas plats för odlingslotter.

Petite Ceinture av Wagon Landscaping. Foto: Yann Monel

Dagvatten i Rijswijk. Foto: Nanda Sluijsmans

Vegetation och material

I Naturstråket ska huvudsakligen naturmaterial användas för att förstärka och bibehålla det naturnära uttrycket. Gångvägar utformas med grus eller flis och sittplatser byggs med fördel i trä. Lekinslag utformas som naturlek, där stockar och stenar från anläggningskedet tas till vara och återanvänds. Att leka i en naturlig miljö stimulerar barns fantasi, rörelseförmåga och nyfikenhet. Naturen erbjuder ett variationsrikt och föränderligt rum där barn kan leka fritt, vilket främjar självständighet, kreativitet och en tidig förståelse för ekologiska sammanhang.

I Naturstråket används med fördel inhemskt växtmaterial. Den nya vegetationen ska utgå från den befintliga floran längs Simrishamnsbanan men kompletteras för att öka artvariationen och skapa en rikare biologisk mångfald. Blommande och fruktbärande arter ska premieras för att gynna fågel- och insektslivet. Planteringar ska utföras som successionsplanteringar, med ett flerskiktad bestånd som slutmål. Gallring ska användas som ett medvetet gestaltungsgrepp för att skapa variation mellan öppna och mer slutna rum. Längs gångstigarna ska lägre busktytor varvas med blommande ängspartier, vilket bidrar till både upplevelsevärden och biologisk mångfald.

Naturstråket ska inte bara vara en plats för människan utan även gynna insekter och djur. På flera platser längs stråket kan faunadepåer i form av död ved och ris skapas. Belysningen hålls återhållsam för att bevara områdets lugna och naturnära karaktär samt minska påverkan på djurlivet.

Gestaltungsprinciper

- Den övergripande karaktären i Naturstråket ska vara vildvuxen och naturlig.
- I Naturstråket ska huvudsakligen naturmaterial användas för att förstärka och bibehålla det naturnära uttrycket.
- Blommande och fruktbärande arter ska premieras. Planteringar ska utföras som successionsplanteringar.
- Utformningen ska vara lekfull och tillåtande. Här ska finnas utrymme för vild och fri lek.
- Naturstråket ska inte bara vara en plats för människan utan även gynna insekter och djur.

AKTIVITETSPARKEN

Rörelse, lek och gemenskap

Aktivitetsparken utgör en tydlig grön axel som binder samman Kirseberg med den nya stadsdelen i söder. Den ska fungera som en inbjudande passage och ett grönt stråk som förbinder det gamla med det nya. I mötet med Traversstråket bildas en grön entréplats som välkomnar besökare in i området. Mitt på entréplatsen står en stor, gammal ask – ett mäktigt träd som bevarats från områdets tid som järnvägsverkstad. Asken fungerar inte bara som ett levande minnesmärke över platsens industriella historia, utan också som ett naturligt landmärke och en samlingspunkt i det nya stadsrummet.

Aktivitetsparken ska vara en plats där rörelse, lek och gemenskap får ta plats. Här finns utrymme för spontana, ytkrävande aktiviteter som till exempel basket, fotboll och beachvolley, men också för vila, samtal och möten mellan generationer. De sociala funktionerna är lika viktiga som de fysiska. Sittplatser, grillområden och öppna ytor möjliggör både planerade och oväntade möten, något som bidrar till en trygg och inkluderande miljö.

Stråket riktar sig till alla åldrar men lägger särskild vikt vid ungdomars behov av miljöer för fysisk aktivitet, samvaro och utveckling av självständighet. Det är viktigt att utformningen beaktar att unga ofta använder det offentliga rummet på olika sätt. Pojkar tar ofta plats på öppna, aktivitetsdrivna ytor, medan flickor tenderar att initialt söka sig till mindre, tryggare platser med utrymme för samtal och gemenskap. Genom att erbjuda många och varierade rum, både öppna och mer avgränsade, skapas förutsättningar för att alla ska känna sig välkomna och hitta sin plats, oavsett kön, ålder eller behov.

I den södra delen av parken anläggs en dagvatten- och skyfallslösning som ska integreras i parkens utformning.

Lakkegata aktivitetspark av Asplan Viak, Oslo. Foto: Jostein Thorvaldsen

Ribersborgs aktivitetsyta.

Sollavsparken av Karavan, Stockholm. Foto: Christoffer Skogsmo

Vegetation och material

Aktivitetsparkens vegetation kännetecknas av en tydlig variation. Mot Södra Bulltoftavägen är grönskan flerskiktad och traditionellt parklik, medan parken i söder möter upp Traversstråkets karaktär. I parkens centrala delar öppnar landskapet upp sig med fullt fokus på aktivitet och rörelse. Runt parken ger buskar och klippta häckar en mjuk men tydlig inramning mot de angränsande gatorna – en medveten balans mellan öppenhet och trygghet.

Stora träd ger efterlängtat skugga under varma dagar och bidrar till ett behagligt mikroklimat. Vid entréplatsen dominerar den bevarade asken och skapar med sin stora krona ett eget rum.

Materialvalen i aktivitetsparken tar avstamp i platsens karaktär, men anpassas särskilt för att möta kraven från ett aktivt användande. Bollplaner kräver stora, slitstarka ytor, ofta i form av hårdgjorda material, dessa ytor utformas därför så långt det är möjligt som multifunktionella platser som kan rymma flera typer av aktiviteter och målgrupper under dygnets olika tider.

Genom att kombinera material som grus, asfalt, trä och fallskydd med inslag av varierad växtlighet skapas ett funktionellt, tåligt och väl gestaltat stadsrum – en plats som är stabil i sin slitstyrka och som bjuder in till vistelse, aktivitet och gemenskap för alla.

Remiseparken, Köpenhamn

Lakkegata aktivitetspark av Asplan Viak, Oslo. Foto: Jostein Thorvaldsen

Gestaltungsprinciper

- Utformningen ska ta hänsyn till olika behov och användningssätt hos barn och unga, med både öppna aktivitetsytor och mer avgränsade, trygga platser.
- Aktivitetsytorna ska göras multifunktionella och slitstarka så att de kan anpassas till olika aktiviteter och målgrupper över tid.
- Vegetationen i parken ska bidra till ett behagligt mikroklimat, rumslighet och inramning mot de angränsande gatorna
- Genom att kombinera material som grus, asfalt, trä och fallskydd med inslag av varierad växtlighet ska ett funktionellt och tåligt stadsrum skapas

Remiseparken av BOGL, Köpenhamn. Foto: Rasmus Hjorthøj

TRIANGELPARKEN

Vardagsnära och småskalig

Triangelparkens form utgår från de bevarade järnvägsspår som sveper in och ut ur området och påminner om platsens historia. Till detta historiska avtryck fogas dagens behov av fördröjningslösningar för vatten, vilket skapar en ny typ av rumslighet. Parkens topografi blir därmed en central del av gestaltningen.

Triangelparkens främsta syfte kommer att vara att fördröja dagvatten och skyfall från området. Parken kommer att var skålad med, en bottennivå på ca 1,5-2m under kringliggande mark, och bestå av både öppna gräsytor och gröna planteringar med träd och buskar.

Parken kommer att vara utsatt för buller från Kontinentalbanan. I parkens västra del ska vegetation medvetet användas för att skärma av bullret och ge en lugn atmosfär. Lummig vegetation länkar även samman parken med naturstråkets mer vildvuxna uttryck, samtidigt som tydligt gestaltade rum skapas i mötet med den urbana strukturen.

Karaktären ska präglas av en intim, lågmäld och grön miljö. Höjdskillnader i form av sänkor, trappningar och mjuka nivåskiftningar ska bidra till en lekfull topografi och variation i upplevelsen. I mötet med gata och bebyggelse är tydliga gränser viktiga. Ramverk i form av låg vegetation, murar eller planteringar markerar övergången och skapar en mjuk men tydlig avgränsning. Samtidigt ska tillgängligheten vara god och parkens entréer tydligt definierade.

I parken ska även närlek erbjudas. Lekens sociala funktionen är viktig eftersom den minskar anonymiteten i ett bostadsområde och ökar kontakten, dels mellan barnen, men också mellan föräldrarna.

Närparken är en central del i den lokala gröna infrastrukturen, en trygg, trivsamt och vardagsnära plats som kompletterar stadens större grönområden med ett mer småskaligt och omsorgsfullt uttryck.

Vegetation och material

Parken är belägen i gränsen mellan den västra gatan och naturstråket och vegetationen ska här ha en lummig karaktär. Träd i dungar och som solitärer skapar tillsammans med öppna ängs- och gräsytor rumsbildningar och bidrar till att ta ner skalan i mötet med omgivande bebyggelse. Parkens skiftande fuktighetsgrader bidrar till en rik variation i växtlighet och karaktär. Fruktbärande och blommande träd och buskar adderar säsongsvariation, biologisk mångfald och sensorisk rikedom.

Materialvalen i parken ska ha en naturlig och taktil karaktär. Grusgångar, trä, natursten och andra naturmaterial samspelar med växtligheten och förstärker parkens lågmälda uttryck. Möbler och detaljer bör ha en tålig, men varm och inbjudande formgivning.

Även närleken ska utgå från den naturnära karaktären och stockar, stenar och löst material såsom sand och bark får gärna användas.

Kanalbyen i Fredricia av SLA. Foto: Mikkel Eye

Gestaltungsprinciper

- Områdets torg och platsbildningar ska erbjuda tydliga vistelseytor med sittytor och grönska
- Karaktären ska vara generös, öppen och grön.
- Vegetationen ska följa områdets gradient från ruderat till lummig pionjärskog och varje plats ska anpassas efter sitt läge på skalan.
- De historiska artefakter som bevarats från järnvägsverkstädernas verksamhet ska integreras i utformningen
- Möblering och skala ska anpassas för att skapa inbjudande rum
Inbjudande, social samvaro och mänsklig skala

TORG OCH PLATSBILDNINGAR

Sorgenfri, Malmö

Stockholmsverken av Landskapslaget, Stockholm.
Foto: Johan Forsman

Torg och platsbildningar utgör viktiga inslag i stadsmiljön och fungerar som öppna mötesplatser där människor kan vistas, passera och samskola. Genom att skapa medvetna öppningar i bebyggelsen uppstår avbrott i stadsväven som ger plats för ljus, rörelse och social aktivitet. Dessa öppningar fungerar också som respektavstånd till omgivande byggnader och strukturer och bidrar till en mer varierad och tillgänglig stadsbild.

Områdets torg ska erbjuda tydliga vistelsezoner med sittytor och grönska som inbjuder till både aktivitet och vila. Vegetationen har en central roll, den kan rumsindela torget, skärma av mot trafik och bidra till en mänskligare skala i förhållande till omgivande byggnation.

Torgens karaktär ska vara generös, öppen och grön. Varje plats ska ha sin unika karaktär. De ska upplevas omsorgsfullt gestaltade, med fokus på trygghet, tillgänglighet och estetisk kvalitet. Genom att kombinera funktion och karaktär kan torgbildningar bli hållbara och levande och inslag i staden.

Mindre platsbildningar spelar en viktig roll i att skapa en levande, finmaskig stadsväv. De fungerar som pausrum i stadsrummet, ofta i direkt anslutning till gångstråk, kvarter eller större offentliga rum. Genom sin småskalighet och närhet till vardagslivet blir de tillgängliga för alla, oavsett ålder eller ärende.

De mindre platsbildningarna i Järnvägsverkstäderna fungerar också som viktiga ekologiska noder i stadsmiljön, de kan ta hand om dagvatten och skyfall, ge livsmiljöer åt växter och pollinatörer och bidra till klimatreglering. Genom att spridas över området stärker de både det sociala och det ekologiska nätverket.

Vegetation och material

Järnvägsverkstädernas torg och platsbildningar ska utformas med stor omsorg om detaljer, materialitet och vegetation. Varje plats ska få sin egen karaktär, men ska samtidigt knytas till områdets helhet genom återkommande element som råa material, återbrukade inslag och vild, artvarierad grönska. Vegetationen ska följa områdets gradient från ruderat till lummig pionjärskog och varje plats ska anpassas efter sitt läge på skalan.

Materialvalen på torgen och de mindre platsbildningarna ska spegla platsens identitet, hårdgjorda ytor ska vara funktionella men samtidigt utmärkande för sin kontext. De historiska artefakter som bevarats från järnvägsverkstädernas verksamhet kan integreras i utformningen och bidra till att förstärka platsens identitet.

Möblering och skala anpassas för att skapa inbjudande rum, även på yteffektiva platser.

Atmos project, Studio Vulkan Landscape Architecture, Zurich. Foto: Daniela Valentini

Gestaltungsprinciper

- Områdets torg och platsbildningar ska erbjuda tydliga vistelseytor med sittytter och grönska
- Karaktären ska vara generös, öppen och grön.
- Vegetationen ska följa områdets gradient från ruderat till lummig pionjärskog och varje plats ska anpassas efter sitt läge på skalan.
- De historiska artefakter som bevarats från järnvägsverkstädernas verksamhet ska integreras i utformningen
- Möblering och skala ska anpassas för att skapa inbjudande rum

GATURUM

Rörelse , trygghet och grönska

Exempel på tvåskiktad vegetation, Industrigatan, Malmö

Ängelholmsgatan som sommargata, Malmö

Gatorna i området ska utformas som integrerade och mångfunktionella stadsrum som binder samman områdets övergripande karaktärer, från det öppna, ruderata landskapet i de centrala delarna av området till det lummigare Naturstråket. Gaturummen ska inte enbart fungera som transportstråk, utan som levande miljöer där grönska, rörelse, lek och logistik samverkar i en stabil och variationsrik struktur.

Gatorna ska rymma flera funktioner, gång- och cykeltrafik prioriteras, men bilar och leveranser integreras med tydliga gränssnitt. Barnperspektivet är centralt, där trygghet, orienterbarhet och tillgång till grönska är vägledande för utformningen. Gaturummen ska även fungera som räddningsvägar och inkludera lösningar för sophantering och leveranser utan att ge avkall på gestaltning eller ekologiska värden.

Flera gator i området utformas med ett gemensamt golv, det vill säga att gångbana, cykelväg och gata ligger i samma nivå. Detta suddar ut traditionella gränser mellan trottoar, körbana och vistelseyta, och skapar ett sammanhållet, flexibelt gaturum där olika funktioner samsas på lika villkor. I Järnvägsverkstäderna används det gemensamma golvet som ett verktyg för att förstärka närvaron av det offentliga livet i gaturummet, vilket bidrar till en lägre hastighet och en trygg miljö.

Materialvalen ska präglas av råhet och återbruk. Friser används som medel för att möjliggöra återbrukade element i beläggningen. Återbruk ska premieras även i gatans möblering. Vegetationen varierar med gatans kontext och följer i sitt växtval områdets gradient. Sammantaget formas ett gatunät som är grönt, resilient och karaktärsfullt.

Öster och väster

Östra huvudgatan har sin förankring i den ruderata karaktären, med en mer öppen känsla i norr som gradvis övergår i en lummigare sekvens söderut. Tvåskiktad vegetation med ensidig trädplantering bidrar till att ta ner skalan och skapa tydliga rumsbildningar. I mötet med den centrala parken suddas gränsen ut – gata och park vävs samman till ett grönt, socialt landskap.

Västra huvudgatan har en mer mogen, grön karaktär med flerskiktad vegetation och en möblerad, intim utformning. Det gemensamma golvet kopplar samman byggnader och offentliga rum och skapar ett gaturum för både vardagsrörelse och tillfälliga händelser. Här möjliggörs ett dynamiskt stadsliv som är inkluderande och platsanpassat.

Områdets kvartersgator fokuserar på närhet, skala och vistelse, med plats för både sociala möten och grönska.

Stockholmsverken Foto: baraBild

Gestaltungsprinciper

- Gatorna i området ska utformas som integrerade och mångfunktionella stadsrum som binder samman områdets övergripande karaktärer
- Barnperspektivet är centralt, trygghet, orienterbarhet och tillgång till grönska ska vara vägledande för utformningen
- Materialval och möblering ska präglas av råhet och återbruk.
- Gatorna ska rymma flera funktioner, men gång- och cykeltrafik prioriteras utformningen

DAGVATTEN OCH SKYFALL

Plats för vatten - stadsrum och ekologi

Området för Järnvägsverkstäderna behöver hantera stora mängder vatten, både i form av dagvatten och av skyfall. Detta möjliggörs genom en kombination av olika åtgärder som sprids över hela området och anpassas efter de specifika förutsättningarna på varje plats.

I Traversstråket hanteras skyfall i ett sammanhållet och tydligt utformat stråk som följer rummets långsträckta karaktär och förstärker dess urbana struktur. I Triangelparken integreras dagvatten- och skyfallshantering genom en omsorgsfull modellering av parkens topografi. I den Centrala parken, där extra hänsyn till områdets kulturhistoria ska tas, är det extra viktigt att vattenhanteringen sömlöst smälter samman med de historiska spåren.

Vatten i stadsrummet har en viktig roll för att skapa levande och hållbara miljöer. Genom att integrera vatten som en aktiv del av stadens rum kan vi minska belastningen på det befintliga dagvattensystemet, samtidigt som vi bidrar till att dämpa effekterna av klimatförändringar såsom ökade skyfall och värmeböljor. Vatten i staden kan bidra med många kvaliteter, såsom att främja biologisk mångfald och skapa attraktiva, rekreativa miljöer. Dessa kvalitéer ska beaktas i utformningen och vattenhanteringen ska vara en integrerad del av gestaltningen i hela området.

De olika lösningarna ska fungera både vid stora vattenmängder och under torra perioder och följa den gradient som präglar hela området. Största delen av tiden kommer ytorna för dagvatten vara torra. I de centrala delarna utformas lösningarna med en mer urban och industriell karaktär, medan de närmare Naturstråket integreras i det vilda landskapet med en mer småskalig och naturlig utformning. Vattenhanteringen ska sömlöst smälta samman med både gata och park, och bidra till en helhetsupplevelse.

Regnbädd i Norra Djurgårdstaden, Stockholm

Remiseparken av BOGL, Köpenhamn. Foto: Rasmus Hjorthøj

Vegetation och material

Platsen för varje enskild lösning är avgörande för val av både material och vegetation. Variationer i fuktighet skapar olika växtmiljöer, vilket påverkar val av arter. Här finns möjlighet att anpassa växtmaterialet till vattnets flukturerande karaktär. Samtidigt ska vegetationen spegla den övergripande gradienten genom området.

Även materialen ska följa denna rumsliga övergång. I de centrala, urbana och industriellt präglade delarna används hårda material med tydliga former och kanter. I kontrast till de mer naturnära delarna med mjukare övergångar och naturliga material. Här ska gestaltningen kännas mer organisk, taktil och intim.

Genom att anpassa både vegetation och material efter platsens funktion och karaktär, skapas ett sammanhållet system där vattenhantering, ekologi och stadsrum samverkar.

Sønder Havn, Køge Kyst av SLA. Foto: Mikke Eye

AVSLUTNING

Gestaltningssprogrammet syftar till att vara ett verktyg i den fortsatta utvecklingen av området. Genom att hålla fast vid de övergripande principerna, respekt för platsens historiska struktur, omsorg om mötet mellan gammalt och nytt, och en tillåtande hållning till variation och vardagsliv, skapas förutsättningar för en robust, karaktärsfull och inkluderande stadsmiljö.

De olika delområdena får ta sin form utifrån sina specifika förutsättningar, men vävs samman genom gemensamma principer för gestaltning, materialitet och stadsstruktur. Tillsammans bildar de en sammanhängande stadsdel som bevarar och förädlar det unika i Järnvägsverkstädernas karaktär.

Järnvägsverkstäderna. Foto: © Alessandro Guida / paesaggisensibili

BAKGRUND OCH MEDVERKANDE

Gestaltningssprogrammet har tagits fram av Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret i Malmö stad i samråd med Jernhusen.

MEDVERKANDE

Anna Livia Helander, planarkitekt stadsbyggnadskontoret
Aziza Holm, planarkitekt stadsbyggnadskontoret
Emma Dohrmann, landskapsarkitekt fastighets- och gatukontoret
Isa Hilldetun, landskapsarkitekt fastighets- och gatukontoret
Finn Williams, stadsarkitekt stadsbyggnadskontoret
Richard Kjellström, bygglovarkitekt stadsbyggnadskontoret
Olof Martinsson, stadsantikvarie kulturförvaltningen
Anna-Karin Eklund, projektledare Jernhusen
Josefin Henriksson, projektutvecklare Jernhusen
Andrea Bangstad, arkitekt Fojab
Karin Fagerberg, arkitekt Fojab
Linn Stevensson, landskapsarkitekt Afry
Ola Lidén, landskapsarkitekt Afry
Jon Allesson, vd Kulturstaden
Johan Berglund, arkitekt Campus

BAKGRUND OCH ÖVRIGA INVOLVERADE

Gestaltningssprogrammet har utvecklats genom en serie workshops, övningar och dialoger på plats med representanter ifrån det lokala närings- och kulturlivet, boende, expertkonsulter, oberoende rådgivare, studenter och representanter från olika förvaltningar inom Malmö stad.

Bilder där inget annat anges tillhör Malmö stad.